

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელიწადი

2018-2019

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მოსამართლის ფუნქცია სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრებისას და შედეგები, რომელიც მიიღწევა მორიგებით

მორიგება, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების დამთავრების საფუძველი, სასამართლოს ფარგლებში ხორციელდება და, შესაბამისად, სასამართლოსმიერ მორიგებას წარმოადგენს. წარმატებული მორიგების ინიციატორი მოსამართლეა, რომელიც „მესამე პასიური მხარის“ სტატუსით უნდა ჩაერთოს მორიგების პროცესში და იკისროს ისეთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია, როგორცაა მოდავე მხარეების მორიგება. ტერმინი „მოსამართლე“ უნივერსალური ცნებაა, თუმცა მორიგების პროცესში, მოსამართლეზე დაკისრებული ვალდებულებებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია ტერმინის „მომრიგებელი მოსამართლე“ შემოღება, რომელიც ზედმინე-ნით გამოხატავს მოსამართლის სტატუსს მორიგების პროცესში. მომრიგებელი მოსამართლე-ები დაინტერესებულები უნდა იყვნენ სასამართლო სტადიის დარბაზში შექმნან სათანადო გარე-მოპირობები მორიგებისთვის, შეძლონ მოდავე მხარეთა ინტერესებში ზედმინეწით გარკვევა, მხარეთა კონცენტრირება მორიგების საერთო მიზანსა და დავის საგანზე, რაც წარმატებული მორიგების სანინდარი უნდა გახდეს.

დავის მორიგებით დასრულება მის ფაქტობრივად გადანყვეტას, კონფლიქტის მოგვარებას უზრუნველყოფს, რაც დავის შედეგობრივი გადანყვეტაა, როგორც მოდავე მხარეების, ისე სასა-მართლო სისტემისთვის. დავის მორიგებით დასრულების უმთავრესი საფუძველი მხარეთა თა-ვისუფალი ნება და სასურველი შედეგის მიღების მიზანია, რა დროსაც: ხდება კონფლიქტის მოგვარება, სამართლიანობის აღდგენა, ხანგრძლივი დავების თავიდან აცილება, მაღლდება სა-სამართლოსადმი ნდობა და ასევე იცვლება მოსამართლეთა დამოკიდებულება მორიგებისადმი. სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დასრულებას მოდავე მხარეებისთვის მოაქვს რეა-ლური შედეგი, რომელიც დავის საგნით გათვალისწინებული უფლებებისა და მოთხოვნების ორ-მხრივი დაკმაყოფილებით გამოიხატება.

საკვანძო სიტყვები: მორიგება, საქმისწარმოება, მოსამართლე, მომრიგებელი, მედიატორი, მოსამართლის კვალიფიკაცია, მოსამართლის კომპეტენცია, მოსამართლის ფუნქციები, მორი-გების პროცესი, მორიგების შედეგი.

1. შესავალი

ნებისმიერი სამართლებრივი მოვლენა წარმოიშობა აუცილებლობიდან გამომდინარე. სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მორიგების აუცილებლობას საზოგადოებრივი ურთი-ერთობები და სამართლებრივი რეგულირების მექანიზმები განაპირობებენ.

სამართლებრივი დავა, როგორც წესი, ხანგრძლივი და რთულ პროცესს უკავშირდება. მორიგება მხარეთა ნების მაქსიმალური გათვალისწინებით და კანონიერი გზით წყვეტს მხა-რეთა შორის არსებულ უთანხმოებას. „საქმის დამთავრება მორიგებით სამართალწარმოების დასრულების არანაკლებ მნიშვნელოვანი ფორმაა, ვიდრე საქმეზე გადანყვეტილების გამოტა-ნა. პირიქით, მათ თანაბარი დატვირთვა აქვთ, ზოგჯერ კი მორიგება უკეთესი ალტერნატივა-ა.¹ თუმცა მხოლოდ ერთი პირობით (თუ მორიგების შეთავაზება მიზნად ისახავს არა მხო-

* სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

¹ Otis L., Alternative Dispute Resolution: Judicial Mediation, The Early Settlement of Disputes and the Role of Judges, 1st European Conference of Judges, Proceedings, Organized by the Council of Europe in Co-operation with the Consultative Council of European Judges (CCJE), Strasbourg, 24 and 25 November, 2003, 70, შემდგომი მითითებით: Goldberg S. B., Sander F. E., Rogers N. H., Dispute Resolution: Negotiation, Mediation and Other Processes, 3rd ed., Boston: Little, Brown & Company, 1996, 1; Miller J. R., Alternative Dispute Resolution (ADR): A Public Procurement Best Practice that has Global Application, 21-23 September, 2006, 653.

ლოდ მოსამართლის განტვირთვას, მისი მუშაობის შემსუბუქებას, არამედ (მხარეთა შორის დავის საგანზე წარმოშობილი კონფლიქტის² სამართლიანად მოგვარებას“.³

სამოქალაქო საქმეებზე მართლმსაჯულების განხორციელების მიზანია მოწესრიგდეს და აღმოიფხვრას საზოგადოებრივ ურთიერთობებში არსებული კონფლიქტი, საზოგადოებრივი ურთიერთობების მონაწილეებმა ხელშეშლის გარეშე, ხელსაყრელ და სასურველ პირობებში შეძლონ უფლების განხორციელება, სტაბილური საზოგადოებრივი ურთიერთობების და სტაბილური სამოქალაქო ბრუნვის დამყარება. აღნიშნული მიზნის მიღწევის ერთ-ერთი საუკეთესო სამართლებრივი საშუალება მხარეთა შორის მორიგებაა.

სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრება კანონით მინიჭებული დისპოზიციური უფლებამოსილებაა. ის, ერთი მხრივ, ნების თავისუფალი გამოვლენის და მხარეთა შეთანხმების საფუძველზე მიღებული გარიგებაა, ხოლო, მეორე მხრივ, კანონიერების კონტროლის საფუძველზე სასამართლოს მიერ დამტკიცებული მორიგების აქტია, რომელიც წყვეტს სასამართლოში არსებულ დავას.

მხარეთა შორის წამოჭრილი დავის მორიგებით დამთავრება ყოველთვის ითვლებოდა და დღესაც ითვლება ამ დავის გადაწყვეტის საუკეთესო საშუალებად. უცხოურ კვლევებში აღნიშნულია, რომ სასამართლოში არსებული საქმეების პროცენტულად საკმაოდ დიდი წილი საერთოდ აღარ მიდის საქმისწარმოების პროცესამდე,⁴ ვინაიდან ბოლო წუთს (საქმისწარმოების დაწყებამდე) შესაძლებელი ხდება საქმის მორიგებით დასრულება. დღეისათვის წინასასამართლო შეხვედრების მოწყობა და დავის ალტერნატიული წესით გადაწყვეტის მექანიზმების გამოყენება ერთგვარი წინამძღვრებია მორიგებისთვის, შესაბამისად, იზრდება ე.წ. სასამართლოსწინა გადაწყვეტილებების (*courtroom-door dispositions*) რიცხვიც, რაც დადებითად მოქმედებს მორიგების შესახებ მხარეთა წარმოდგენაზე.⁵

² აზრთა დიდი სხვადასხვაობაა ასევე ტერმინებს შორის („კონფლიქტი“ და „დავა“. აღნიშნული ტერმინების მნიშვნელობა მრავალფეროვანია. მას, ზოგიერთი ავტორი, სინონიმებადაც კი მიიჩნევს და პარალელს ავლებს სამართლებრივი დავისა და კონფლიქტის მნიშვნელობებს შორის. სასამართლო არ განასხვავებს ამ ტერმინებს. კონფლიქტოლოგები კი ხშირად ხედავენ ამ ორ ტერმინს შორის სხვაობას. ტერმინი „კონფლიქტი“ გამოიყენება ორ ან მეტ პირს შორის არსებული დავის განმარტებისთვის მაშინ, როცა ტერმინი „დავა“ მიზანშეწონილია გამოყენებულ იქნეს „სამართლებრივი კონფლიქტის“ აღსანიშნავად. ამ მიდგომით სასამართლო წყვეტს დავას და არა კონფლიქტს, რომელიც საფუძველად უდევს ამ დავას. შეად. *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 191. იხ. *Abel R. L.*, *A Comparative Theory of Dispute Institutions in Society*, *Law & Society Review*, 1974, 227; *Aubert V.*, *Rettens sosiale funksjon*, Oslo, 1976, 172; *Sandole D. J. D.*, *Paradigms, Theories and Metaphors in Conflict and Conflict Resolution: Coherence or Confusion?* in *Conflict Resolution Theory and Practice. Integration and Application* (eds. *Sandole D.J.D.*, *Merwe H. V. D.*), Manchester, 1993, 7; *Burgess H.*, *Burgess G. M.*, *Encyclopedia of Conflict Resolution*, Santa Barbara, California, 1997, 74-75. იურიდიულ ლიტერატურაში „დავა“ ასევე განიმარტება, როგორც გადაუჭრელი კონფლიქტი, იხ. *Byrne R.*, *Clancy A.*, *Flaherty P.*, *Diop sa Gh.*, *Leane E.*, *Ni Chaoimh G.*, *Ni Dhrisceoil V.*, *O'Grady J.*, *O'Mahony C.*, *Staunton C.*, *Diop sa GH*, *Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper*, Law Reform, Copyright Law Reform Commission, , 2008, 9.

³ *ლიუტრონგპაუსი პ.*, სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდთა, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 133.

⁴ *Mnookin R. H.*, *Negotiation, Settlement and the Contingent Fee*, DePaul University, University Libraries, DePaul Law Review, Vol. 47, Issue 2, Winter, 1998: Symposium – Contingency Free, Financing of Litigation in America, Article 8, 1998, 364. იხ. *Franklin M. A. et al.*, *Accidents, Money and The Law: A Study of the Economics of Personal Injury Litigation*, 61 *Colum. L. Rev.* 1, 1961, 10-11; *Galanter M.*, *Reading the Landscape of Disputes: What We Know and Don't Know (and Think We Know) About Our Allegedly Contentious and Litigious Society*, 31 *Ucla L. Rev.* 4, 1983, 27; *Laurence H.R.*, *Settled out of Court*, 1970; ; *Trubek D. M.*, *Litigation Research Project: Final Report*, 1983; იხ. *Alschuler A.W.*, *The Prosecutor's Role in Plea Bargaining*, 36 *U. Chi. L. Rev.*, 50, 1968, 50; *Robinson G. O.*, *Gellhorn E.*, *The Administrative Process*, 1974, 523; *Woll P.*, *Informal Administrative Adjudication: Summary of Findings*, 7 *Ucla L. Rev.* 436, 1960, 437.

⁵ *Baar C.*, *The Myth of Settlement, Paper Prepared for Delivery at the Annual Meeting of the Law and Society Association*, Chicago, Illinois, 1999, 2; *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 193.

სასამართლოს ევალუება მიიღოს კანონით გათვალისწინებული ყველა ზომა მხარეთა მორიგებისათვის,⁶ მოსამართლე მუდმივად უნდა ეცადოს საქმის მორიგებით დასრულებას. აღნიშნულ პროცესში მოსამართლის როლი და ფუნქცია ერთმნიშვნელოვნად აქტუალურია მორიგების მიღწევის გზების სწორად შერჩევაში, მორიგების პროცესის წარმართვაში, პროცესის რეგულირებასა და მორიგების პირობების დამტკიცებაში. აღნიშნულის სრულყოფილად განხორციელების მიზნით მოსამართლე აღჭურვილი უნდა იყოს საპროცესო ნორმების ცოდნით, იურისტის მაღალი კვალიფიკაციით და იმ უნარ-ჩვევებით, რომელიც მას დაეხმარება მორიგებაში.

საზოგადო მოღვაწე ილია ჭავჭავაძე აღნიშნავდა: „საჭიროა, რომ ადგილობრივი მცხოვრებნი ენდობოდნენ მომრიგებელ მოსამართლეს. ამ ნდობის მოსაპოვებლად ისე კანონების ცოდნაც არ არის საჭირო, როგორც ცოდნა ხალხის აზროვნებისა, ხალხის ზნისა, ჩვეულებებისა, ერთი სიტყვით ყოველივე იმისა, რითაც გარემოცულია ადგილობრივი ცხოვრება საზოგადოდ და ამასთან, საჭიროა კაცსა ჰქონდეს გამჭრიახი გონება, პატიოსანი ხასიათი და უჩირქო ყოფაცხოვრება“.⁷

სამოქალაქო საქმისწარმოებაზე მორიგების გავლენა ერთმნიშვნელოვნად დადებითია როგორც მოდავე მხარეთათვის, ასევე (სასამართლოსთვის. ამ დროს მოსამართლის თითოეული მოქმედება დავის გადანყვეტის სწორი, სამართლებრივი გზების მოძიებისკენ უნდა იყოს მიმართული. მოსამართლის მიერ თითოეული ნაბიჯი უნდა იყოს მაღალპროფესიონალურ დონეზე, უდიდესი პასუხისმგებლობით და კონკრეტული მიზნით გადადგმული. „მოსამართლეობა, პირველ რიგში, უზარმაზარი პასუხისმგებლობაა. მოსამართლის ცნობიერებაში უნდა არსებობდეს ორი განმსაზღვრელი ფაქტორი: მისი შინაგანი სურვილი (იყოს ღირსეული მოსამართლე და პასუხისმგებლობის მაღალი შეგრძნება. მოსამართლეს უნდა ჰქონდეს სამართლიანობის განცდა და, რაც მთავარია, არ უნდა დაუშვას უპატიებელი შეცდომა“.⁸

მორიგება განსაკუთრებით აქტუალური გახდა 2007 წლის შემდეგ, როცა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში (შემდ. სსსკ) შევიდა ცვლილებები მორიგების ინსტიტუტის პრაქტიკაში ეფექტურად გამოყენების მიზნით.⁹ კერძოდ, მორიგებას მიეცა არსებითი სამართლებრივი დანიშნულება სამოქალაქო საქმისწარმოების დასრულების მიზნით, რაც სასამართლოსა და სამოსამართლო ფუნქციების დახვეწასა და გაფართოებაში გამოიხატა.

კალიფორნიის სამოსამართლო ეთიკის კოდექსის 1-ლი წესი განმარტავს, რომ სასამართლოს ერთიანობა და დამოუკიდებლობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად უშიშრად და მიუკერძოებლად მოქმედებენ მოსამართლეები. სასამართლოს მიუკერძოებლობისადმი საზოგადოების რწმენის შესანარჩუნებლად აუცილებელია თითოეულმა მოსამართლემ შეასრულოს ვალდებულებები. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სუსტდება სასამართლოსადმი საზოგადოების რწმენა და ზიანი ადგება მართლმსაჯულების სისტემას.¹⁰

სასამართლო რეფორმის რამდენიმე ეტაპის შედეგად არაერთი კარგი საქმე გაკეთდა, მაგრამ, თუ სასამართლო ხელისუფლების სისტემის სათავეში მყოფი მთავარი პირის, მოსამართლის, დამოუკიდებლობა არ იქნება უზრუნველყოფილი, რეფორმის წარმატებულობაზე შეუძლებელია საუბარი.¹¹ სწორედ დამოუკიდებელმა, მაღალპროფესიონალმა და კვალიფიცი-

⁶ სსსკ-ის 205-ე მუხლი და 218-ე მუხლი, მე-3 ნაწილი.

⁷ ვრიგალაშვილი ნ., თანამდევნი სული, გაზეთი „24 საათი“, 2010 წლის 20 აპრილის გამოცემა.

⁸ შავლიაშვილი გ., საქალაქო სასამართლო მოქალაქისათვის ხელმისაწვდომი და ეფექტური გახდება, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 66.

⁹ საქართველოს კანონი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ №5669, მიღებული 2007 წლის 28 დეკემბერს.

¹⁰ ჰენლი ვ., მოსამართლის მოვალეობების შესრულებისადმი გულგრილობა და მისი შედეგები, სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 29.

¹¹ ლიბრაძე დ., მოსამართლეთა განტვირთვა და საქმეთა გადანაწილება, სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 49.

ურმა მოსამართლემ უნდა უზრუნველყოს სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დასრულება, რაც არსებით გავლენას მოახდენს მთლიანად სასამართლო სისტემასა და, ზოგადად, საზოგადოებრივი ურთიერთობების სტაბილურობაზე.

2. მოსამართლის სტატუსი მორიგების პროცესში

2.1. მოსამართლე, როგორც მომრიგებელი

„მოსამართლედ არავინ იბადება. ამ პროფესიისთვის დამახასიათებელ უნარ-ჩვევებს ადამიანი წლების მანძილზე იძენს. დასაწყისისთვის კი მთავარია მისი განათლება, პიროვნული თვისებები, დამოუკიდებელი აზროვნების უნარი, პატიოსნება, ობიექტურობა“.¹²

ტერმინი „მოსამართლე“ უნივერსალურია სასამართლო ხელისუფლების ყველა რგოლისთვის და მთლიანად სამართლებრივი სივრცისთვის. განმარტებით, მოსამართლე არის პირი, რომელსაც კონსტიტუციური წესით მინიჭებული აქვს უფლებამოსილებები, აღასრულოს მართლმსაჯულება და იგი თავის ვალდებულებებს ასრულებს პროფესიონალურ საფუძველზე.¹³ უპირველეს ყოვლისა, მოსამართლე ის პირია, რომელიც სახელმწიფოს სახელით ახორციელებს მართლმსაჯულებას.¹⁴ „მოსამართლემ, ამ თანამდებობაზე დანიშვნის მომენტიდანვე, უნდა იცოდეს, რომ მისთვის უზენაესი არის მხოლოდ კანონი“.¹⁵

მოსამართლე განსხვავებულია თავისი საქმიანობით და პიროვნული ნიშან-თვისებებით.¹⁶ „ყველა ქვეყანაში მოსამართლე თავისი თვისებებით თანამოქალაქეებისაგან, გარკვეულწილად, გამორჩეულია. პრინციპულობა, პატიოსნება, ობიექტურობა, წესიერება, მიუკერძოებლობა (ეს არის ის ძირითადი თვისებები, რომლებიც უნდა ჰქონდეს ყველა მოსამართლეს“.¹⁷

საქართველოს სასამართლო სისტემა ორიენტირებულია მოსამართლის მაღალკვალიფიციურობაზე, კომპეტენტურობაზე, კულტურასა და განათლებულობაზე, ვინაიდან, „მხოლოდ მაღალპროფესიულ და მაღალგანათლებულ მოსამართლეს შეიძლება მიენდოს მართლმსაჯულების განხორციელება“.¹⁸

გამომდინარე იქიდან, რომ მოსამართლე მორიგებით საქმისწარმოების დასრულების ინიციატორი და მორიგების პროცესის წარმმართველი პირია, მისი სტატუსი მორიგების პროცესში განსხვავებულია. ტერმინი „მომრიგებელი მოსამართლე“,¹⁹ თავისი სიტყვასიტყვით

¹² კუბლაშვილი კ., პატიოსანი და მიუკერძოებელი მოსამართლეების პირველი დამცველი მე ვიქნები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 11.

¹³ თეზელიშვილი ს., იურიდიული ენციკლოპედია, თბ., 2008, 376.

¹⁴ დეტალურად იხ. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, I ნაწილი, თბ., 2014, 40-45.

¹⁵ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-17, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

¹⁶ Cratsley J. C., Judges and Settlement, So Little Regulation with So Much at Stake, Judicial Mediation and Settlement, Dispute Resolution Magazine, Published by The American Bar Association Section of Dispute Resolution, Colume 17, №3, Magazine, Ed.: Chip Stewart Texas Christian University Fort Worth TX, Spring 2011, 4.

¹⁷ კუბლაშვილი კ., პატიოსანი და მიუკერძოებელი მოსამართლეების პირველი დამცველი მე ვიქნები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 11; Pogonowski P., Role of Judges and Party-autonomy in Settlement in Litigation, John Paul II Catholic University of Lublin, – Ol Pan, 2008, 153.

¹⁸ ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, I ნაწილი, თბ., 2014, 14.

¹⁹ Justice of the Peace. იხ. გაბისონია ი., ნაფიც მსაჯულთა, მაგისტრატთა და მომრიგებელი სასამართლოები, თბ., 2008, 350.

თი მნიშვნელობით, ყველაზე მეტად მიესადაგება იმ მოსამართლის სტატუსს, რომელიც საქმისწარმოების დასრულების მიზნით ხელს უწყობს მხარეებს მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებაში.²⁰ „მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტი“, წარმოიშვა მე-14 საუკუნის ბოლოს ინგლისში და ფართოდ გავრცელდა.²¹ შვეიცარიაში დიდი ტრადიცია აქვს ე.წ. *Sühneverfahren*, რომელიც თითქმის ყოველთვის წინ უძღვის სამოქალაქო პროცესის დაწყებას და საკმაოდ კარგ შედეგებსაც აღწევს. ეს პროცედურა გულისხმობს მომრიგებელი მოსამართლის (*Friedensrichter*) დახმარებით მხარეთა მიერ მორიგების მიღწევის მცდელობას.²²

ქართული სამართლებრივი სივრცე არ იცნობს „მომრიგებელი მოსამართლის“ ტერმინს ზემოხსენებულ კონტექსტში. მომრიგებელი მოსამართლის ფუნქციების განმახორციელებელი მოსამართლის აღსანიშნავად კანონმდებელი იყენებს ტერმინს („მაგისტრადი მოსამართლე“ (და მას სულ სხვა სამართლებრივ ჭრილში წარმოაჩენს.²³ დღევანდელი ვითარებით, „მაგისტრადი“ („მაგისტრადი მოსამართლე“) და „მომრიგებელი (მომრიგებელი მოსამართლე) სასამართლო“, მეტწილად ან სულაც იდენტური, სინონიმური ცნებებია, ან კიდევ, სხვა შემთხვევებში, ერთი მედლის სხვადასხვა მხარეა.²⁴

ზოგიერთ ქვეყანაში, სახელწოდების მიხედვით, არსებობს მხოლოდ მაგისტრატთა ინსტიტუტი და შესაბამისი სასამართლოები (ზელანდია, შვედეთი, ინდოეთი და ა.შ.), უფრო მეტ ქვეყანაში კი, სახელწოდების მიხედვით, არსებობს მხოლოდ მომრიგებელი სასამართლოები (მოსამართლეები) (რუსეთი, იტალია, საბერძნეთი, ბელგია, ისრაელი, თურქეთი და ა.შ.), ხოლო რამდენიმე ქვეყანაში (მალტა, კანადა, მალაიზია, ინგლისი) ისინი „კომბინირებული“ (ორივე) სახით არსებობს.²⁵

მომრიგებელ მოსამართლეთა „უპირატესი და უმთავრესი ამოცანაა მხარეთა მორიგება და, შესაბამისად, კონფლიქტის მაქსიმალურად დაჩქარებულად, დროის, ენერჯისა და სახსრების შეძლებისდაგვარად უმცირესი დანახარჯებით „მშვიდობიანად“ გადაწყვეტა, ანუ მაქსიმალური „საპროცესო ეკონომიის“ (!) ვითარებაში მაქსიმალური ეფექტის (რეზულტატის) მიღწევა – უმთავრესად, ცხადია, რაოდენობრივი (!) თვალსაზრისით.“²⁶ „ძელი არ არის შევნიშნოთ, რომ ტერმინი „მომრიგებელი“ უწინარესად, მიგვანიშნებს ამგვარი სასამართლოს (მოსამართლის) საქმიანობის იმ უპირატეს პრიორიტეტულ მიზანსა და ამოცანებზე (გნებავთ, მეთოდზე) რომელიც მიმართულია მხარეთა მორიგებისაკენ, რაც, როგორც წესი, გულისხმობს მათ შერიგებას და ამითი კონფლიქტის ჩაცხრომა-მოწესრიგებას.“²⁷

ზემოხსენებული მსჯელობის შედეგად, ნათელია, რომ „მომრიგებელი მოსამართლის“ სტატუსი ყველაზე მეტად მიესადაგება მოსამართლეს, რომელიც ყოველ ღონეს მიმართავს, რომ მხარეებმა საქმისწარმოება მორიგებით დაასრულონ.

²⁰ მოსამართლის ერთ-ერთი მოვალეობაა ხელი შეუწყოს მხარეებს მორიგებებში. ამ შემთხვევაში, ხაზგასმულია მოსამართლის, როგორც მომრიგებლის, როლსა და მნიშვნელობაზე მართლმსაჯულების ეფექტურობის მიზნით. იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 105.

²¹ გაბისონია ი., ნაფიც მსაჯულთა, მაგისტრატთა და მომრიგებელი სასამართლოები, თბ., 2008, 342.

²² ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 127, შემდგომი მითითებით: Kumpun C., Bauer C., Mediation in der Schweiz, in: Hopt K.J., Steffek F., Mediation, Rechtsvergleich, Regelungen, Mohr Siebeck, Tübingen, 2008, 87.

²³ სსკ-ის მუხლი მე-13, ნაწილი მე-2 და მუხლი მე-14.

²⁴ გაბისონია ი., ნაფიც მსაჯულთა, მაგისტრატთა და მომრიგებელი სასამართლოები, თბ., 2008, 98.

²⁵ იქვე, 102.

²⁶ იქვე, 109.

²⁷ იქვე, 100.

2.2. მოსამართლე, როგორც მედიატორი

მოსამართლეები საუკუნეების განმავლობაში მიიჩნეოდნენ იურისპრუდენციის მცოდნეებად და სამართლის მაკონტროლებლებად (ასეა დღესაც). პარადოქსია, მაგრამ მოსამართლეებს მედიაციის პროცესში ხშირად აქვთ სირთულეები. მათ ხშირად უწევთ უარი თქვან თავიანთ ფართო ძალაუფლებაზე, სამართლებრივ ქცევაზე, დიპლომატიურ ჩვევათა ერთოფლიოაქსის და დარწმუნების უნარზე. პარადოქსია ისიც, რომ მსოფლიოს მედიატორთა დიდი ჯგუფი სწორედ გადამდგარი მოსამართლეებისგანაა დაკომპლექტებული.²⁸

მოსამართლის მსგავსად, მომრიგებლის როლში მედიატორიც გვევლინება. მედიაცია მოლაპარაკების პროცესის მხარდაჭერა და ხელშეწყობაა, სტრუქტურული მოპალარაკების პროცესია, რომელიც პროფესიონალი მედიატორის აქტიური მონაწილეობით მიმდინარეობს.²⁹

„მედიატორი არის პირი, რომელიც მედიაციის პროცესის წარმართვისას ეხმარება მხარეებს გამოკვეთონ მათი ინტერესები, ერთად მივიდნენ პრობლემის გადაჭრის გზამდე, მხარეებს აწვდის დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ გზებს, თუმცა არ არის შეზღუდული მხოლოდ ამ ფუნქციით“.³⁰ მედიატორი სპეციალური ცოდნით აღჭურვილი მესამე პირია, რომელიც მხარეებს ეხმარება მოლაპარაკებების პროცესის სწორად წარმართვაში.

შიქდება ითქვას, რომ მედიატორობა „პროფესია“ არაა. მედიატორს, შესაძლოა, იურიდიული განათლება არც ჰქონდეს, თუმცა აღჭურვილი იყოს მოლაპარაკების წარმოების უნარით, რაც, თავის მხრივ, გამყარებული იქნება სამართლის, ფსიქოლოგიის, სოციოლოგიის და ა.შ. მეტოდებით. ხშირად მედიატორები ადვოკატები, ნოტარიუსები და მოსამართლეები არიან.³¹

მედიატორი არ შიქდება იყოს პირი, რომელიც დაინტერესებულია საქმის შედეგით ან დამოკიდებულია მედიაციის პროცესის რომელიმე მხარეზე. მედიატორობის წესია, რომ მედიაციის განხორციელებისას შუამავალი³² უნდა იყოს შინაგანად „ცარიელი“, მას მხარეებთან არ უნდა ჰქონდეს არანაირი პირადი ურთიერთობა.³³

რთულია მოსამართლისა და მედიატორის კვალიფიკაციისა და პროფესიონალიზმის გათანაბრება.³⁴ თუმცა, მიუხედავად იმისა, თუ ვინაა მოლაპარაკების პროცესის სათავეში (მოსამართლე თუ მედიატორი, საქმის მორიგებით დასრულება მაინც მხარეთა შესაძლებლობა და პრივილეგიაა.³⁵

მოსამართლის ყოფნა მომრიგებლის როლში წლების წინ კამათისა და მსჯელობის საგანი იყო (აშშ). მოსამართლეთა ნაწილი მიიჩნევდა, რომ მორიგების პროცესში მათი მონაწილე-

²⁸ Certilman S. A., Judges as Mediators: Retaining Neutrality and Avoiding the Trap of Social Engineering, 2007, 24.

²⁹ ვრცლად იხ. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 34, შემდგომი მითითებით: Nunn P., Time is Money: Strategies to Ensure a Speedy Resolution in: ADR in Asia, Solutions for Business, Euromoney Publications, Hong Kong, 2005, 19.

³⁰ მედიატორთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი, მუხლი მე-3 ნიგნში: ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 262-264.

³¹ ვრცლად იხ. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, თავი VI, 218.

³² სიტყვა „მედიაცია“ წარმოსდგება ლათინური სიტყვიდან „მედიარე“ და შუამავალს ნიშნავს. Byrne R., Clancy A., Flaherty P., Diop sa Gh., Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V., O'Grady J., O'Mahony C., Staunton C., Diop sa GH, Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, Copyright Law Reform Commission, 2008,19.

³³ კობრეიძე ლ., სასამართლო მედიაციის სამართლებრივი ასპექტები, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4(39)13, თბ., 2013, 22, შემდგომი მითითებით: Лукьяновская О. В., Мельниченко Р. Г., Основы Юридической конфликтологии и Медиации, Учебное Пособие, Волгоград, 2011, 69.

³⁴ გარდა იმ შემთხვევისა, თუ გამოწვევის სახით არ მივიღებთ მხედველობაში იმ სამომრიგებლო თვისებებს, რომლებიც აუცილებელია მორიგების პროცესისთვის.

³⁵ Crane S. G., Judge Settlements Versus Mediated Settlements, Dispute Resolution Magazine, 2011, 22.

ობა ჩრდილს აყენებდა მათ საქმიანობას, რადგან ისინი დანიშნულები იყვნენ მოსამართლეებად და არა არბიტრებად (ან მედიატორებად). ბევრიც აღნიშნავდა, რომ ეს დამატებითი, პრომატევეადი ფუნქცია იყო მათთვის. შესაბამისად, მოსამართლეთა ნაწილი არ ერთვებოდა მორიგების პროცესში და ამ ფუნქციას ადვოკატებს ანდობდა,³⁶ რომლებიც, თავის მხრივ, მიიჩნევდნენ, რომ მორიგების პროცესში მოსამართლის ჩართულობა სამართლებრივი შედეგის მომტანი იქნებოდა მოდავე მხარეთათვის.³⁷

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, მოსამართლეები ხშირად ავლენენ მედიატორის თვისებებსა და მიდგომებს მორიგების პროცესში,³⁸ კერძოდ: ისინი ცალკე შეხვედრას აწყობენ მხარეებსა და მათ ადვოკატებთან, იცავენ კონფიდენციალურობას, იკვლევენ დავის არაფინანსურ მხარეებს, ხელახლა სთავაზობენ მოდავე მხარეებს მორიგებას დავის გადაჭრის მიზნით. მართალია ხშირად მოსამართლეს არ აქვს მედიატორისთვის დამახასიათებელი სამომრიგებლო თვისებები, მაგრამ ის აქტიურად იყენებს თავის გამოცდილებასა და პირად თვისებებს.³⁹ სადავო არაა, რომ მოსამართლეს საკმარისი რესურსი გააჩნია იმისთვის, რომ წარმართოს მორიგების პროცესი, სტიმული მისცეს მას და, საბოლოოდ, საქმე მორიგებით დაასრულოს.⁴⁰

3. მოსამართლის კვალიფიკაცია მორიგების პროცესში

3.1. მოსამართლის კვალიფიკაციის საფუძვლები

„ცნობილია, რომ ყველაზე იდეალური სასამართლო სისტემა ცერ მოგვცემს სასურველ ეფექტს, თუ სასამართლო კორპუსი არაა დაკომპლექტებული მაღალკვალიფიციური მოსამართლეებით“.⁴¹

„მოსამართლეობა ყველა ქვეყანაში და, მათ შორის, საქართველოშიც, საკმაოდ პრესტიჟული თანამდებობაა, მაგრამ იგი დიდ შრომასა და პასუხისმგებლობასთანაა დაკავშირებული. მოსამართლეს თავისი საქმიანობის განხორციელება მოქმედი კანონმდებლობის ფარგლებში უხდება, ამასთან, იგი როგორც პიროვნება, მოქალაქე, შებოჭილია თავის ყოველდღიურ საქმიანობასა და პირად ცხოვრებაში. მართალია, იგი, როგორც საზოგადოების წევრი, არ უნდა იყოს იზოლირებული საზოგადოებისაგან, მაგრამ მას ყოველდღიურ ცხოვრებაში მოეთხოვება მოსამართლის ეთიკის შესაფერისი ქცევა“.⁴²

მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია. „სამოსამართლო ეთიკის კოდექსმაც გაიმეორა მართლმსაჯულების განხორციელების ფუნდამენტური პრინციპები, რადგან მოსამართლის მოქმედება

³⁶ ადვოკატებს შესწევთ უნარი, დაარწმუნონ კლიენტები, მიიღონ მორიგების გადაწყვეტილება. ამის მიღწევა კი შესაძლებელია იმით, რომ შექმნან მორიგების თავდაპირველი მოლოდინები, მოამზადონ კლიენტები სამომრიგებლო მოლაპარაკებებისთვის და შესთავაზონ მათ მორიგების წინადადება. *Robbennolt J. K., Attorneys, Apologies and Settlement Negotiation, Harvard Negotiation Law Review, 2008, 34.*

³⁷ *Wall J. A. Jr., Rude D. E., Judges Role in Settlement: Opinions from Missouri Judges and Attorneys, Journal of Dispute Resolution, Missouri School of Law Scholarship Repository, 1988, 3, <<http://scholarship.law.missouri.edu/jdr>>, [01.07.2019].*

³⁸ *Pieckowski S., Using Mediation in Poland to Resolve Civil Disputes: A short Assessment of Mediation Usage in 2005-2008, International, November 2009/January 2010, 85.*

³⁹ *Cratsley J. C., Judicial Ethics and Judicial Settlement Practicis, Time for Two Strangers to Meet, Dispute Resolution Magazine, 2005, 16.*

⁴⁰ იქვე, 17.

⁴¹ *ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 14.*

⁴² საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, პირველი მუხლი, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

უნდა შეესაბამებოდეს კანონს და მხოლოდ დამოუკიდებელ, შეუვალ მოსამართლეს შეუძლია კანონის სწორი გამოყენება და შეფარდება“.⁴³ შესაბამისად, ხელისუფლების დამოუკიდებელ შტოდ სასამართლოს ჩამოყალიბების ინტერესები მოსამართლის დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფას მოითხოვს, რასაც განამტკიცებს კანონი. მოსამართლის დამოუკიდებლობის უმთავრესი გამოხატულება ისაა, რომ არავის არ აქვს უფლება, ჩაერიოს სასამართლოს საქმიანობაში მის მიერ კონკრეტულ საქმეთა განხილვა-გადაწყვეტის დროს.⁴⁴

თუმცა, არსებობს სხვაგვარი გაგებაც: მოსამართლეს დამოუკიდებლობა, როგორც სოციალური პრივილეგია, ეძლება როგორც მასზე კონსტიტუციურად დაკისრებული უფლება-- მოვალეობების შესრულების შესაძლებლობა. უფრო მეტიც, ეს მოსამართლის ერთგვარი პირადი თვისებაა, რომელიც მან უნდა შეინარჩუნოს და განავითაროს (შესაძლოა, დაკარგოს კიდევ) ზემოხსენებული მიზნის უზრუნველსაყოფად.⁴⁵

სამოსამართლო საქმიანობის მეთოდები კანონმდებლობაში არსადაა ჩამოყალიბებული და არც სავალდებულო ხასიათი აქვთ. ეს მეთოდებისასამართლო პრაქტიკის შედეგად ყალიბდება.⁴⁶ სასამართლო სისტემა მოსამართლეების მაღალკვალიფიციურობასა და მაღალპროფესიონალიზმზეა დამოკიდებული, ვინაიდან მხოლოდ ასეთ მოსამართლეს შეიძლება მიენდოს მართლმსაჯულების განხორციელება. მოსამართლის საქმიანობა ეფუძნება ისეთ უმნიშვნელოვანეს პრინციპებს, როგორებიცაა: დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა, პატიოსნება, ეთიკური ნორმების დაცვა, თანასწორობა, კომპეტენტურობა და გულმოდგინება,⁴⁷ ასევე, პროფესიული, სოციალური და პერსონალური კომპეტენციები.⁴⁸

„პრინციპები სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ“ განსაზღვრავს მოსამართლეთა კლასიფიკაციას, შერჩევის წესს და მომზადებას და ადგენს, რომ „მოსამართლედ შერჩეული პირები უნდა იყვნენ ღირსებისა და შესაძლებლობების მქონე ადამიანები, რომელთაც სამართლის დარგში მიღებული ექნებათ შესაბამისი მომზადება და კვალიფიკაცია (ნაწ. 10)“.⁴⁹ ამასთან, მოსამართლე აღჭურვილი უნდა იყოს ისეთი ობიექტური კრიტერიუმებით, როგორიცაა პატიოსნება და უნარიანობა და, რაც მთავარია, მას უნდა გააჩნდეს კანონით მინიჭებული დამოუკიდებლობის შინაგანი განწყობა (დამოუკიდებლობის განწყობა), რომელიც საფუძველთა საფუძველია მართლმსაჯულების განხორციელებისას.⁵⁰

საქართველოს (და არა მხოლოდ) კანონმდებლობით მინიჭებული მოთხოვნებისა და პრივილეგიების შესაბამისად, მოსამართლეს სამოსამართლო იმუნიტეტი გააჩნია,⁵¹ რომელიც

⁴³ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-4, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

⁴⁴ *ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ.*, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2007, 11-12.

⁴⁵ *ბოელინგი ჰ.*, მოსამართლის დამოუკიდებლობა და მოსამართლის გადაწყვეტილების მხარეების მიერ მიღება (საქმის განხილვის წარმართვა, მორიგების თაობაზე გამართული საუბრები და დავის მშვიდობიანად გადაწყვეტა, იხ. ნიგნში: *ლიუტრინგჰაუსი პ.*, სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდიკა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 138.

⁴⁶ *ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ.*, სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდიკა, თბ., 2003, 56.

⁴⁷ მოსამართლეთა ქცევის ბანგალორის პრინციპები და მისი კომენტარები, თბ., 2015, 219.

⁴⁸ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ.*, ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9.

⁴⁹ ძირითადი პრინციპები სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ, ნიგნი II, თბ., 1999, 67.

⁵⁰ *ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ.*, სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, I ნაწილი, თბ., 2014, 21.

⁵¹ *ვრცლად იხ.* მოსამართლეთა პასუხისმგებლობის სისტემური ანალიზი (ეროვნული კანონმდებლობა, საერთაშორისო სტანდარტები და ადგილობრივი პრაქტიკა), თბ., 2014, 85.

მას, ერთი მხრივ, იცავს, ხოლო, მეორე მხრივ, ვალდებულებებს ანიჭებს. სამოსამართლო იმუნიტეტი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მართლმსაჯულების, და შესაბამისად, სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის საქმეში.⁵² დამოუკიდებელი სასამართლოს უფლება არის უფლება, რომელსაც საფუძვლად ხალხის ინტერესი უდევს და ხალხს ეკუთვნის. მოსამართლის იმუნიტეტის მიზანია დაიცვას და უზრუნველყოს საზოგადოების უფლება: ჰქონდეს დამოუკიდებელი სასამართლო.⁵³

სამოქალაქო საქმისწარმოება ეფუძნება დისპოზიციურობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპებს. შესაბამისად, სამოქალაქო საქმისწარმოება არ უნდა აღვიქვათ, როგორც მხოლოდ სსსკ-ით დადგენილი ნორმების განხორციელება. მართალია, მხარეები უფლებამოსილნი არიან უფლებრივად განკარგონ დავის საგანი და მიმართონ „ბრძოლის მეთოდებს“ (დისპოზიციურობიდან გამომდინარე), მაგრამ, მიუხედავად ამისა, უმთავრესი პოზიცია პროცესზე ეკუთვნის სასამართლოს, რადგან ის სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელია, რომლის გადანყვეტილებებს მხარეები ემორჩილებიან. ამ უკანასკნელთან მოქმედებები მიმართულია იმისკენ, რომ სასამართლოს საქმიანობას მიეცეს საწყისი და საფუძველი სათანადო გადანყვეტილების გამოსატანად.⁵⁴

3.2. მოსამართლის პროფესიონალიზმი

მოსამართლეს, პირველ რიგში, მოეთხოვება კანონის პატივისცემა და თავის სამოსამართლო საქმიანობაში დამოუკიდებლად, კანონის სწორი შეფარდება და შესრულება,⁵⁵ მაგრამ, სამოქალაქო საქმეების განმხილველ მოსამართლეს თავისი ამოცანებისა და მოვალეობების შესრულება მხოლოდ მაშინ შეუძლია, თუ ის პირად და სპეციფიკურ პროფესიულ თვისებებს ფლობს, რაც კანონმდებლობის საფუძვლიან ცოდნასა და გარკვეულ ცხოვრებისეულ გამოცდილებას გულისხმობს.⁵⁶

მოსამართლის კვალიფიციურობა და პროფესიონალიზმი, ერთი მხრივ, კანონების მაღალ დონეზე ცოდნას მოითხოვს, ხოლო, მეორე მხრივ გულისხმობს მოსამართლის უნარს მისი ავტორიტეტისა და კომპეტენციის ფარგლებში სწორი კომუნიკაციით და უნარ-თვისებებით განხორციელოს თავისი საქმიანობა. აუცილებელია, მოსამართლემ გარკვეული კავშირი დაამყაროს მისთვის მინდობილ ადამიანებთან და სხდომა მართოს ისე, რომ მხარეებმა საკუთარი თავი იპოვეთ მათი სამართლებრივი დავის ფარგლებში.⁵⁷

⁵² „სამოსამართლო იმუნიტეტის ცნება მოსამართლეთა პირადი ინტერესების სასარგებლოდ, ან დასაცავად გამოგონილი პრივილეგია არ არის. დამოუკიდებელი სასამართლოს უფლება არის უფლება, რომელსაც საფუძვლად ხალხის ინტერესი უდევს და ხალხს ეკუთვნის. სწორედ ამიტომ ეს უფლება კონსტიტუციაშიც არის ჩადებული. მოსამართლის იმუნიტეტის მიზანია დაიცვას და უზრუნველყოს საზოგადოების უფლება ჰქონდეს დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემა“, იხ. ნიგნში: *ჰენლი ვ.*, მოსამართლის მოვალეობების შესრულებისადმი გულგრილობა და მისი შედეგები, კონფერენცია მოსამართლის პროფესიის შესახებ. სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, მოსამართლის კონფერენციის მასალები, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 33.

⁵³ *ჰენლი ვ.*, მოსამართლის მოვალეობების შესრულებისადმი გულგრილობა და მისი შედეგები, სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 33.

⁵⁴ *Трушников М. К. (ред.)*, Хрестоматия по Гражданскому Процесу, М., 1996, 62.

⁵⁵ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-11, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

⁵⁶ *ჭანტურია ლ.*, *ბოელინგი ჰ.*, სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადანყვეტილებათა მიღების მეთოდთა, თბ., 2003, 1.

⁵⁷ *ჩაჩანიძე ე.*, *ზოდელავა თ.*, *გოგიშვილი მ.*, *სულხანიშვილი მ.*, კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 22.

იურისტების უმრავლესობა ფიქრობს, რომ მხოლოდ თანმიმდევრული, საფუძვლიანი, ობიექტური და რაციონალური გადანყვეტილების მიმღებ პირს აქვს შესაძლებლობა საქმისწარმოება მორიგებისკენ წარმართოს. თუმცა, მრავალი ფაქტი ადასტურებს იმ გარემოებასაც, რომ ბოლო წლებში, უფრო და უფრო დიდია ფსიქოლოგიური გავლენა გადანყვეტილების მიღების პროცესზე.⁵⁸ მორიგებაც, ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანი სამართლებრივი ღონისძიება, ხოლო, მეორე მხრივ, სწორედ რომ ფსიქოლოგიური დატვირთვის მქონე პროცესია,⁵⁹ რომელიც მოსამართლის მხრიდან მაღალპროფესიონალურ დამოკიდებულებას მოითხოვს.⁶⁰

მოსამართლე სამოსამართლო უფლებამოსილებას უნდა ახორციელებდეს ღირსეულად, კეთილსინდისიერად, უანგაროდ და მიუკერძოებლად.⁶¹ მოსამართლე გადანყვეტილების გამოტანისას უნდა იყოს დამოუკიდებელი და შეუვალი; მისი აზრი არ უნდა მერყეობდეს პოლიტიკური, სოციალური, მხარის ინტერესის, საზოგადოებრივი ზემოქმედების ან სხვაგვარი ურთიერთობის ზეგავლენის გამო, ანდა კრიტიკის შიშით.⁶²

მოსამართლის მაღალპროფესიონალიზმი გულისხმობს, რომ სამოსამართლო მოვალეობის შესრულებისას მოსამართლე თავისუფალი უნდა იყოს ყოველგვარი წინასწარ შექმნილი ან აკვიატებული აზრის, შეხედულების, ცრურწმენისა თუ განწყობისაგან. იგი უნდა მოერიდოს ისეთ ქცევას (მიმიკას, გამომეტყველებას, ფესტიკულაციას და სხვა), რასაც პროცესის მონაწილენი აღიქვამენ წინასწარ შექმნილ ან აკვიატებულ შეხედულებად.⁶³ იმისთვის, რომ მოსამართლემ განახორციელოს მართლმსაჯულება, ემსახუროს კანონის უზენაესობას და უზრუნველყოს დავის მონაწილეთა ინტერესების მაქსიმალური დაცვა მათი მორიგების მიზნით, იგი აღჭურვილი უნდა იყოს სხვადასხვა უნარითა და კომპეტენციით.

მოსამართლე კანონისა და სამართლის უზენაესობის გარანტია, რაც, პირველ რიგში, უდიდეს პიროვნულ (სამოსამართლო), მორალურ პასუხისმგებლობას ეფუძნება და შემდგომ (სამოსამართლო უფლებამოსილების განხორციელებას. კერძოდ, „მოსამართლე უნდა იყოს კანონის, მოსამართლის ფიცისა და მოვალეობის ერთგული, მართლმსაჯულების განხორციელებისას – კანონისა და სამართლის უზენაესობის გარანტი“.⁶⁴

მოსამართლე უნდა უფრთხილდებოდეს მართლმსაჯულების პრესტიჟს და არ იქცეოდეს სასამართლოს ავტორიტეტისა და მოსამართლის ნოდებისათვის შეუფერებლად.⁶⁵ მოსამართლე მართლმსაჯულების განხორციელებისას დამოუკიდებელია და გადანყვეტილებას იღებს მხოლოდ კანონის, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად.⁶⁶

⁵⁸ *Birke R., Fox C. R., Psychological Principles in Negotiation Civil Settlements, Harvard Negotiation Law Review, 1999, 1.*

⁵⁹ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 27.*

⁶⁰ *თოდუა მ., ქურდაძე შ., ცალკეული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეზე გადანყვეტილების მიღების თავისებურებანი, საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაცია, თბ., 2005, 80.*

⁶¹ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, მიღებული საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით, მუხლი მე-12.

⁶² იქვე, მუხლი მე-13.

⁶³ იქვე, მუხლი მე-14.

⁶⁴ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, მიღებული საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით, მუხლი მე-4.

⁶⁵ იქვე, მუხლი მე-6.

⁶⁶ იქვე, მუხლი მე-11.

4. მოსამართლის კომპეტენცია მორიგების პროცესში

მოსამართლის როლი უდიდესია მორიგების პროცესის წარმართვასა და რეგულირებაში.⁶⁷ მოსამართლე აღჭურვილი უნდა იყოს არა მხოლოდ საპროცესო ნორმების ცოდნით, არამედ (იმ უნარ-ჩვევებით, რომლებიც აუცილებელია სამოსამართლო მოვალეობის ჯეროვნად შესრულებისთვის.⁶⁸ მოსამართლის თანამდებობა ერთდროულად შესაძლებლობა, პრივილეგია, პაუზისმგებლობა⁶⁹ და ვალდებულებაა.⁷⁰ მოსამართლის საქმიანობა მოიცავს გარკვეულ კომპეტენციებს. მათი ერთობლიობა ქმნის ერთიან სისტემას, რომლის დახმარებითაც შესაძლებელია საკუთარი ემოციების ანალიზი, მართვა და გამოყენება.

ორიგების მიზანი დავის, კონფლიქტის მოგვარებაა.⁷¹ „ყველაზე ცნობილი და გავრცელებულია პროფესიული კომპეტენცია, რაც თავისთავად მოიცავს სამართლებრივ ცოდნას და ამ ცოდნის მის მიერ გადასაწყვეტი სამართლებრივი დავის ფარგლებში გამოყენების უნარს. ამასთან, პროფესიული კომპეტენცია გულისხმობს საქმის განხილვის მაღალ კვალიფიკაციას, რაც, თავის მხრივ, მოიცავს სხდომის მართვის, საუბრის წარმართვისა და მეთოდის ცოდნას. აქ ასევე მოიაზრება მორიგებასთან დაკავშირებული მოლაპარაკების წარმართვის უნარი. პროფესიული კვალიფიკაცია მოითხოვს საუბრის, არგუმენტირების და დარწმუნების უნარის ქონას“.⁷²

„მოსამართლემ ყოველი კონკრეტული საქმე უნდა განიხილოს ყურადღებით, აუჩქარებლად, უდიდესი პასუხისმგებლობის გრძნობით. იგი მხარეების მიმართ უნდა იყოს მომთმენი, დაკვირვებული და დამაჯერებელი“.⁷³

მოსამართლის საქმიანობაში უფრო და უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს სოციალური კომპეტენცია, ანუ კომუნიკაციის უნარი, რომელსაც დღეს მოსამართლის ფუნქციებს შორის ყველაზე მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ.

⁶⁷ მორიგების პროცესი არაფორმალური და ნებაყოფლობითია განსხვავებით საქმისწარმოების პროცესისგან, რომელსაც მოსამართლე უძღვება და რომელიც, თავის მხრივ, შებოჭილია ფორმალობითა და საპროცესო წესებით. აღნიშნული უფრო აშკარა ხდება მაშინ, როცა მოსამართლე ცდილობს მხარეთა მორიგებას. იხ. *Ervasti K., Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland, Scandinavian Studies in Law, 1999-2012, 191*, შემდგომი მითითებით: *Menkel-Meadow C., Pursuing Settlement in an Adversary Culture: A Tale of Innovation Co-opted or “The Law of ADR”, Florida State University Law Review, 1991, 1-46*.

⁶⁸ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები. (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 108. მოსამართლის მიერ სამომრიგებლო ფუნქციის განხორციელება მას მენეჯერულ სამუშაოს (managerial task) აძლევს, რაც მცირედად ცვლის მოსამართლის საერთო დახასიათებას. შეად. *Roberts K., What Judges Actually Do, Judges' Journal, 2010, 29. Floyd D. H., Can the Judge do this? – The Need for a Clearer Judicial Role in Settlement, Arizona State Law Journal, 1994, 48-49*.

⁶⁸ იქვე, 100.

⁶⁹ ევროპული ქარტია მოსამართლეთა სტატუსის შესახებ, სტრასბურგი, 1998, 8. <library.court.ge>, [01.07.2019].

⁷⁰ ვრცლად იხ. იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 89-142.

⁷¹ *Menkel-Meadow C., From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context, Georgetown University Law Center, 2004, Association of American Law School, 54 J. Legal Educ., 2004, 9*.

⁷² *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8*.

⁷³ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-12, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

მეცნიერება კომუნიკაციას ხსნის, როგორც ინფორმაციების, ფაქტების, შ აზრების, შეფასებების, გრძნობების, შეგრძნებების, მოლოდინისა და სურვილების ურთიერთგაცვლას. სოციალური კომპეტენცია მოსამართლისაგან მოითხოვს, გაათანაბროს ურთიერთგანსხვავებული ინტერესები, გამოავლინოს პრობლემათა გადაჭრისა და მონაწილეთა მოტივაციის უნარი. სოციალური კომპეტენცია ასევე გულისხმობს კონფლიქტების მართვის უნარს.⁷⁴

ზემოაღნიშნულთან ერთად მნიშვნელოვანია პერსონალური კომპეტენცია, რომელიც გულისხმობს რომ მოსამართლე უნდა ფლობდეს ბუნებრივ ავტორიტეტს, საზოგადოების წინაშე უნდა წარდგეს თავდაჯერებულად, გონივრულად და წინდახედულად, ასევე შეიცნოს საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეები.⁷⁵

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მოსამართლისათვის ასევე მნიშვნელოვანია „ემოციური ინტელექტი“, რომელიც გულისხმობს ემოციების ანალიზს, მართვას და გამოყენებას. აღნიშნული მოიცავს ისეთ საკვანძო კვალიფიკაციებსა და უნარ-ჩვევებს, როგორცაა: ინტუიცია, თვდაჯერებულობა, კრიტიკისა და კონფლიქტის მოგვარების უნარი, სანდომიანობა, გუნდური მუშაობის უნარი, ანალიტიკური აზროვნება.⁷⁶

სამოსამართლო უფლებამოსილების განხორციელება კომპლექსური ქცევების წესებს გულისხმობს. აღნიშნული ქცევის წესები მოიცავს:

- მორალს, რომ მოსამართლე უფლებამოსილებას უნდა ახორციელებდეს ღირსეულად, კეთილსინდისიერად, უანგაროდ და მიუკერძოებლად;⁷⁷

- დამოუკიდებლობას (მოსამართლე გადაწყვეტილების გამოტანისას უნდა იყოს დამოუკიდებელი და შეუვალი;

- სიმტკიცეს (მისი აზრი არ უნდა მერყეობდეს პოლიტიკური, სოციალური, მხარის ინტერესის, საზოგადოებრივი ზემოქმედების ან სხვაგვარი ურთიერთობის ზეგავლენის გამო, ანდა კრიტიკის შიშით;⁷⁸

- მაღალპროფესიონალიზმს (მოსამართლე მართლმსაჯულების განხორციელებისას დამოუკიდებელია და გადაწყვეტილებას იღებს მხოლოდ კანონის, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად.⁷⁹

საზოგადოების ნდობა სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობის, მიუკერძოებლობის და სამართლიანობის მიმართ, საბოლოო ჯამში, დამოკიდებულია ცალკეული მოსამართლის პიროვნებაზე, კეთილსინდისიერებასა და მორალურ თვისებებზე.⁸⁰

„სასამართლო რეფორმის შემადგენელი ყველა კომპონენტის წარმატებით განხორციელებაც კი ვერ მოგვცემს სასურველ შედეგს, თუკი არ იქნა მიღწეული ყველაზე მთავარი (სისტემის დაკომპლექტება მიუკერძოებელი, პატიოსანი და, რაც მთავარია, კვალიფიციური კადრებით. საერთოდ, მოსამართლე, მისი პროფესიონალიზმი, კეთილსინდისიერება და ობიექტურობა რეფორმის ძირითადი მიზანია, რადგან სწორედ მათი საქმიანობა არის რეფორმის წარმატების საფუძველი. სწორედ ასეთ მოსამართლეებს ძალუძთ სასამართლოსადმი მოსახლეო-

⁷⁴ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9.

⁷⁵ ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 22.

⁷⁶ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 9.

⁷⁷ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, მიღებული საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით, მე-12 მუხლი.

⁷⁸ იქვე, მუხლი მე-13.

⁷⁹ იქვე, მუხლი მე-11.

⁸⁰ ბალანტი გ. ჯ., სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, თბ., 2013, 64.

ბის ნდობის აღდგენა, სასამართლოს სისტემის შიდა კონტროლის მექანიზმის (დისციპლინური სამართალწარმოების ეფექტურად ამოქმედებით კორუფციასთან ბრძოლა, მათ საქმიანობაში ჩარევისა და ზეგავლენის მცდელობებზე პრინციპული პასუხის გაცემა და ამით სასამართლოს პრესტიჟის აღდგენა და განმტკიცება“.⁸¹

5. მოსამართლის ფუნქციები მორიგების პროცესში

5.1. მართლმსაჯულების განხორციელება

სასამართლო დამოუკიდებლობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის ფუნდამენტური პრინციპები ასახულია საქართველოს კონსტიტუციაში, რომელში დადგენილია, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება ხორციელდება ხელისუფლების დანაწილების პრინციპზე დაყრდნობით.⁸² საქართველოს კონსტიტუციის 59-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, მართლმსაჯულებას ახორციელებენ საერთო სასამართლოები, რომლებმაც უნდა იხელმძღვანელონ საქმის განხილვა-გადაწყვეტის კანონით ნინასწარ დადგენილი წესით. ამ წესისგან გადახვევა მართლმსაჯულების განხორციელებად ვეღარ ჩაითვლება.⁸³

სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია მოსამართლის დამოუკიდებლობა, რომელიც განმტკიცებულია საყოველთაოდ აღიარებული გაეროსა⁸⁴ და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის⁸⁵ მიერ რეკომენდირებული პრინციპებით, რომლებმაც მოსამართლეებს დამოუკიდებლობის, ხოლო ხელისუფლების სხვა შტოებს არამართლზომიერი ქმედებისგან თავის შეკავების პირობა უნდა შეუქმნას.⁸⁶

„სამოქალაქო საქმეზე მართლმსაჯულების განხორციელება ემყარება მხოლოდ ერთ მიზანს, მოწესრიგდეს და აღმოიფხვრას საზოგადოებრივ ურთიერთობებში წარმოშობილი კონფლიქტი, საზოგადოებრივი ურთიერთობების მონაწილეებმა ხელშეშლის გარეშე, მშთათვის ხელსაყრელ და სასურველ პირობებში შეძლონ თავიანთი უფლებების განხორციელება“.⁸⁷

„მართლმსაჯულების განხორციელების წესი ზუსტად და ამომწურავადაა განსაზღვრული კანონით. კერძოდ, დასაშვებია მხოლოდ ისეთი საპროცესო მოქმედების შესრულება და იმ წესით, რომელიც კანონითაა გათვალისწინებული; სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება დაეფუძნოს მხოლოდ ისეთ ფაქტობრივ გარემოებებს, რომლებიც დადგენილია კანონით ზუსტად განსაზღვრული მტკიცების საშუალებებით; მხარეებს უზრუნველყოფილი აქვთ საქმის განხილვაში მონაწილეობის უფლება, აგრეთვე საქმისწარმოება წარმომადგენლის (ადვოკატის) მეშვეობით; პირს, რომელიც თვლის, რომ მის მიმართ გამოტანილია დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილება, უფლება აქვს გაასაჩივროს იგი ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში; სასამართლო გადაწყვეტილებათა კანონიერებისა და დასაბუთებულობის შემოწმების მიზნით შექ-

⁸¹ სასამართლო რეფორმის ძირითადი მიმართულებები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, უურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 26.

⁸² საქართველოს კონსტიტუციის მუხლი მე-4, ნაწილი მე-3.

⁸³ *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 25.

⁸⁴ ძირითადი პრინციპები სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ, მიღებული გაეროს დანაშაულის საწინააღმდეგო და სამართალდამრღვევთა მიმართ მოპყრობის მეშვიდე კონგრესის მიერ, მილანი, 1985 წლის 26 აგვისტო - 6 სექტემბერი.

⁸⁵ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 1994 წლის 13 ოქტომბრის რეკომენდაცია №R92(12) „მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტიანობისა და როლის შესახებ“.

⁸⁶ *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 18.

⁸⁷ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ.*, ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 41.

მნილია სპეციალურ ორგანოთა და მათი საქმიანობის მომწესრიგებელ სამართლებრივ ნორმათა მწყობრი სისტემა და სხვა“.⁸⁸

იმისათვის, რომ მოსამართლემ მართლმსაჯულება განახორციელოს, აუცილებელია კანონისა და საკუთარი შინაგანი რწმენის შესაბამისად, სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილება მიიღოს. „მოსამართლის მიერ გამოტანილი ყოველი განაჩენი და გადაწყვეტილება იმდენად დასაბუთებული უნდა იყოს კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად, რომ პროცესზე წაგებული მხარე დაარწმუნოს თავისი მოთხოვნის უსაფუძვლობაში“.⁸⁹ მართლმსაჯულების განხორციელების თანმდევი და თანასწორი ფუნქციაა მოსამართლე ემსახუროს საზოგადოებას კანონის უზენაესობის შესაბამისად, როგორც მართლმსაჯულების უმთავრესი ღერძი.

5.2. საქმის შესწავლა

„ყოველი კონკრეტული საქმე მოსამართლემ ყურადღებით, აუჩქარებლად, უდიდესი პასუხისმგებლობის გრძნობით უნდა განიხილოს და მხარეების მიმართ მომთმენი, დაკვირვებულის და დამაჯერებელი იყოს“.⁹⁰ იგი ვალდებულია მასზე დაკისრებული მოვალეობები შეასრულოს ყურადღებით და თვითკონტროლის საფუძველზე. საქმის განხილვის დროს მოსამართლემ უნდა იმოქმედოს როგორც კანონის, ასევე შინაგანი რწმენის და ინდივიდუალური შეხედულებების საფუძველზე, მაგრამ არა თვითნებურად.⁹¹

იმისთვის, რომ მიღწეულ იქნას მორიგება, უპირველეს ყოვლისა, ზუსტად და ობიექტურად უნდა შეფასდეს რისკები, რომლებიც მოურიგებლობის შემთხვევაში თვალსაჩინო იქნება. ამ რისკების შეფასების საუკეთესო გზა კი სადავო საქმის ყველა ფაქტისა და გარემოების შესახებ ინფორმაციის ფლობაა.⁹² „მორიგებისას, სამართალწარმოების ნებისმიერ სტადიაზე, მოსამართლე, უპირველეს ყოვლისა, ორიენტირებული უნდა იყოს დავის საგანსა და სამართლებრივ მდგომარეობაზე, შესაბამისად, დიდწილად იმწვეჭ კრიტერიუმებზე, რომლებზედაც იგი ორიენტირებულია საქმეზე გადაწყვეტილების გამოტანისას“.⁹³ „მორიგების შეთავაზების წინაპირობას წარმოადგენს საქმის საგნისა და ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველიანი ანალიზი, რაც ძირითადად არ განსხვავდება იმ პროცესისაგან, რაც აუცილებელია მოსამართლის მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების ჩამოყალიბებისათვის“.⁹⁴

მოსამართლე ვალდებულია ზედმინევენით იცნობდეს საქმის არსს,⁹⁵ ფაქტობრივ გარემოებებს, რომელზეც შემდგომში მორიგება უნდა განხორციელდეს. შეიძლება ითქვას, რომ მოსამართლემ იმთავითვე უნდა იცოდეს შესაძლებელი იქნება თუ არა მორიგებით საქმისწარმოების დამთავრება. საქმის არსს, უპირველეს ყოვლისა, სარჩელის შინაარსი და მისი შემადგენელი ელემენტების ერთობლიობა ქმნის. ნებისმიერი ინფორმაცია საქმის თითოეულ

⁸⁸ ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, I ნაწილი, თბ., 2014, 32.

⁸⁹ საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-5, <<http://www.ujg.ge>>, [01.07.2019].

⁹⁰ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები. (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 94.

⁹¹ იქვე, 101-102.

⁹² Cory M. V., Danks Jr., How to Negotiate the Best Settlement, Miller & Cory 213 South Lamar Jackson, MS, 2011, 3, <<http://danksmillercory.com/>>, [01.07.2019].

⁹³ ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 93.

⁹⁴ იქვე, 92.

⁹⁵ აღნიშნული განსაკუთრებით ეხება მომხსენებელ მოსამართლეს და თავმჯდომარეს, მათი პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე. ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 51.

ფაქტობრივ გარემოებასა და ამ გარემოებების საფუძვლად არსებულ მტკიცებულებების თაობაზე, უპირველესად, სასარჩელო განხილვაში აისახება. სარჩელი (ეს ის უმთავრესი და ფუძემდებლური დოკუმენტია, რომელიც ხდება საქმისწარმოების აღდგენის, სასამართლოში საქმის განხილვისა და მორიგების წინაპირობა. „სარჩელის ელემენტებზეა დამოკიდებული დარღვეული ან სადავო უფლების დაცვის საშუალებებიც და მომავალი სასამართლო გადაწყვეტილების ხასიათიც“.⁹⁶ სარჩელს ორი ელემენტი აქვს: სარჩელის საგანი და საფუძველი.⁹⁷ სწორედ სარჩელში განისაზღვრება და ყალიბდება მოთხოვნა, თუ რა პეტენზია აქვს მოდავე მხარეს და რომელი უფლებაა დარღვეული. სარჩელი წარმოადგენს იმ ფორმალურ სამართლებრივ ობიექტს, რომელზეც შემდგომ მორიგება უნდა განხორციელდეს.⁹⁸

მოსამართლის მიერ საქმის შესწავლის საკითხს უკავშირდება იმის განსაზღვრა, შესაძლებელია თუ არა მორიგების დამტკიცება დაუსწრებელ გადაწყვეტილებაზე შეტანილი საჩივრის განხილვის ეტაპზე და კერძო საჩივრის შეტანის ეტაპზე მხარეთა მორიგებისას. აღნიშნული კითხვების არსი ისაა, რომ მორიგების დამტკიცების დროს მოსამართლე არ ეცნობა საქმის არსებით მხარეს და შემოფარგლულია მხოლოდ კონკრეტული პროცესუალური მოქმედების განხორციელებით, რაც უკანონო მორიგების დამტკიცების შესაძლებლობას წარმოშობს.⁹⁹

მოსამართლეებს მიაჩნიათ, რომ მხარეთა ინტერესებისა და დისპოზიციურობის პრინციპის დაცვის, ასევე სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელების მიზნით, მორიგების დამტკიცება შესაძლებელია სამართალწარმოების ნებისმიერ ეტაპზე.¹⁰⁰ ამასთან, მიღებულ უნდა იქნეს ყველა ზომა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული უკანონო მორიგების დამტკიცება. მორიგებისას სასამართლო არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ კონკრეტული პროცესუალური მოქმედებით, უნდა გასცდეს საჩივრისა და კერძო საჩივრის მოთხოვნის ფარგლებს, უნდა შეისწავლოს საქმე და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა დაამტკიცოს მორიგება.¹⁰¹ ამდენად, საქმის შესწავლის საკითხი ერთმნიშვნელოვნად არსებითია, რათა მინიმუმამდე შემცირდეს უკანონო მორიგების დამტკიცების ალბათობა.

5.3. დავის სწორი გადაწყვეტა

მოსამართლის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა სამართლებრივი დავის სწორი და სწრაფი გადაწყვეტა. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად იგი თავდაპირველად ეცდება მხარეები შეთანხმების, კერძოდ, მორიგების გზით მიიყვანოს დავის დასრულებამდე, ან ასეთ შეთანხმებას მედიაციის გზითა და მის ფარგლებში მიაღწიოს. ბუნებრივია, ასეთი უდავო და შეთანხმებაზე დაფუძნებული შედეგი სასურველია, მაგრამ მისი მიღწევა ყოველთვის არაა შესაძლებელი. „თუ მორიგება ვერ ხერხდება, მოსამართლემ სადავო წარმოების გზით უნდა გადაწყვიტოს სადავო საკითხი“.¹⁰²

სსსკ-ის 394-ე მუხლი ადგენს საპროცესო ნორმების დარღვევის იმ შემთხვევებს, რომლებიც გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველია. ეს საფუძველი შეიძლება იყოს საპროცესო

⁹⁶ ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 298.

⁹⁷ ვრცლად იხ. იქვე, 299-300.

⁹⁸ ვრცლად იხ. იქვე.

⁹⁹ რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე, XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2007, 39.

¹⁰⁰ Moffitt M., Pleading in the Age of Settlement, Indiana Law Jurnal, Vol. 80, 2005, 737.

¹⁰¹ რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე, XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2007, 39.

¹⁰² შმიტი შ., რიჭტერი ჰ., მოსამართლის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესო სამოქალაქო სამართალში, თბ., 2013, 7.

სო სამართლის ნორმების დარღვევა ან არასწორი გამოყენება, მაგრამ მხოლოდ იმ პირობით, თუ ასეთმა დარღვევამ საქმე არსებითად არასწორად გადაწყვიტა.¹⁰³ რაც შეეხება მატერიალური სამართლის ნორმის შეცდომით გამოყენებას (ეს ის შემთხვევაა, როცა „სასამართლომ არასწორად განსაზღვრა მხარეთა სამართალურთიერთობები და დავა გადაწყვიტა სხვა სამართალურთიერთობების მომწესრიგებელი კანონის საფუძველზე“.¹⁰⁴ მართლმსაჯულების განხორციელება დავის სწორ კვალიფიკაციასთანაა დაკავშირებული. არასწორმა კვალიფიკაციამ შესაძლოა მცდარ გადაწყვეტილებამდე მიიყვანოს მოსამართლე, რომლის საფუძველი შესაძლოა იყოს მცირე და უმნიშვნელო შეცდომაც კი.¹⁰⁵

კონფლიქტი ადამიანური ურთიერთობების თანმდევი მოვლენაა¹⁰⁶ და საზოგადოება მისი გადაჭრის დახვეწილ და ეფექტურ მეთოდებს საჭიროებს.¹⁰⁷ კონფლიქტი ორ ან მეტ პიროვნებას შორის წარმოშობილი უარყოფითი ემოციებით დატვირთული ურთიერთობაა.¹⁰⁸ „სამართალი ხელს უწყობს განსხვავებული ინტერესების შერიგებას და ასრულებს კონფლიქტის მონესრიგების ფუნქციას, სამართალს აკისრია კონფლიქტების თავიდან აცილების, ანუ პრევენციის ფუნქცია“.¹⁰⁹ მოსამართლე ვერ იქნება წარმატებული და ვალმოხდილი, თუ არ ექნება მუდმივი მიზანი (ემსახუროს საზოგადოებას. თავისუფლება, მშვიდობა, წესრიგი და ჯანსაღი მმართველობა საზოგადოების განუყოფელი ნაწილია. შესაბამისად, მართლმსაჯულების ძალა სწორედ ისაა, რომ საზოგადოება კანონის შესაბამისად მართოს.¹¹⁰ იმისათვის, რომ მოსამართლემ აღასრულოს მართლმსაჯულება, აუცილებელია კანონისა და საკუთარი შინაგანი რწმენის შესაბამისად მიიღოს სამართლიანი გადაწყვეტილება. ამ ფუნქციას სასამართლო ახორციელებს როგორც უფლისაგან მონიჭებულ უფლებას („ქმნას მართალი სამართალი“).¹¹¹

5.4. მორიგების შეთავაზება

მორიგების შეთავაზება¹¹² მოსამართლის პრეროგატივაა და ვალდებულებაც.¹¹³ მოსამართლის მცდელობა, საქმე მორიგებით დაამთავროს, სწორედ მორიგების შეთავაზებით უნდა

¹⁰³ ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 559.

¹⁰⁴ იქვე, 560.

¹⁰⁵ მოსამართლის მიერ არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანის არასამართლებრივ განმარტებასთან დაკავშირებით არსებობს ორი მოსაზრება. პირველი, რომ ზოგადად მოსამართლეებიც მიდრეკილები არიან შეცდომისკენ და მეორე, რომ მოდავე მხარეებმა სამოსამართლო შეცდომების თავიდან არიდების მიზნით დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ გზებს მიმართონ. Lande J., Judging Judges and Dispute Resolution Processes, Nevada Law Journal, Vol. 7, 2007, 457-458.

¹⁰⁶ Menkel-Meadow C., From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context, Georgetown University Law Center, 2004 Association of American Law School, 54 J. Legal Educ., 2004, 9.

¹⁰⁷ Byrne R., Clancy A., Flaherty P., Diop sa GH, Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V, O'Grady J., O'Mahony C., Staunton C., Diop sa GH, Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, Copyright Law Reform Commission, 2008, 9.

¹⁰⁸ Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, Int. Int. Rev. Law and Econ., 1990, 10 (3-27), 2.

¹⁰⁹ ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2015, 60.

¹¹⁰ Brennan G., The Role of the Judge, National Judicial Orientation Programme, 1996, <http://www.hcourt.gov.au/assets/publications/speeches/former-justices/brennanj/brennanj_wollong.htm>, [01.07.2019].

¹¹¹ ლაზარაშვილი ლ., საზოგადოებას უნდა სწამდეს, რომ სასამართლოს შეუძლია შეასრულოს თავისი ნამდვილი ფუნქცია (აღასრულოს მართლმსაჯულება, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 58-59.

¹¹² ზოგიერთ ქვეყანაში მორიგება განსაზღვრულია, როგორც პროცესი, რომელშიც ნეიტრალური პირი კისრულობს გაცილებით აქტიურ, გადაწყვეტის შემთავაზებელ როლს. ოსტერმილერი ს. მ., სვენსონი დ. რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, თბ., 2014, 123, შემდგომი მითითებით: Dispute Resolution Terms, National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (Australia) 2003, 3, <[http://1.1.1.1/467929504/472002888T080531121212.txt.binXMysM0dapplication/pdfXsys-M0dhttp://www.nadrac.gov.au/agd?WWW/rwpattach.nsf/VAP/\(CFD7369FCAE9B8F32F341DBE-097801FF\)~1Report8_6Dec.pdf/Sfile/1Report8_6DEC.pdf](http://1.1.1.1/467929504/472002888T080531121212.txt.binXMysM0dapplication/pdfXsys-M0dhttp://www.nadrac.gov.au/agd?WWW/rwpattach.nsf/VAP/(CFD7369FCAE9B8F32F341DBE-097801FF)~1Report8_6Dec.pdf/Sfile/1Report8_6DEC.pdf)>, [19.10.2008].

დაინყოს.¹¹⁴ მოსამართლის მხრიდან მორიგების შეთავაზება მიზნად ისახავს მოსამართლეზე სწორი წარმოდგენის შექმნას და მართლმსაჯულების მიმართ ნდობის განმტკიცებას.¹¹⁵

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ მორიგებას კარგი შუამავალი სჭირდება. სასამართლოსმიერი მორიგებისას მოსამართლე საუკეთესო და მრჩეველია.¹¹⁶ მოსამართლემ ყოველ ღონეს უნდა მიმართოს მორიგებისათვის.¹¹⁷ სსსკ-ის 372-ე მუხლითა და 218-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, სასამართლომ ყოველნაირად უნდა შეუწყოს ხელი და უნდა მიიღოს კანონით გათვალისწინებული ყველა ზომა, რათა მხარეებმა საქმე მორიგებით დაამთავრონ. „ყოველი ღონის მიმართვა“ გულისხმობს მოსამართლის მიზანმიმართულ და პროფესიულ¹¹⁸ მცდელობას, დაარწმუნოს მხარეები მორიგებით საქმის დამთავრების უპირატესობაში. აღნიშნული მიზნით, მოსამართლე ვალდებულია, სათანადო ფორმით, განუმარტოს მხარეებს მოურიგებლობის შემთხვევაში გადაწყვეტილების ერთ-ერთი მხარისათვის საზიანო შედეგი, რომ საქმისწარმოების შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებით ორივე მხარე ვერ მიიღებს სასურველ შედეგს, მორიგების შემთხვევაში კი ეს სავსებით შესაძლებელი, მეტიც – გარანტირებულია.¹¹⁹

მორიგების შეთავაზების ფორმები სხვადასხვაგვარია. მინიმალური მხარეების შესაბამისი კონსულტირებაა, ხოლო მაქსიმალური – მორიგების წინაპირობების შექმნა. კონსულტირების პრაქტიკული ღირებულება მისი დროულობაა, ანუ მოსამართლის ქმედება სასარგებლო ინფორმაცია გასცეს საჭირო დროს. მისი მოგვიანებით შესრულება, შესაძლოა, მოსამართლის მხრიდან ზენოლად იქნეს მიჩნეული.¹²⁰ რაც შეეხება მორიგების წინაპირობებს (წინაპირობები ერთგვარი საფუძველი, მოტივი, მიზეზია საქმისწარმოების მორიგების გზით დასრულებისთვის. აღნიშნული წინაპირობები სამართლებრივი და არასამართლებრივი, სუბიექტური და ობიექტურია. ისინი ერ-

¹¹³ *Maureen A. W.*, Confidentiality's Constitutionality: The Incursion on Judicial Powers to Regulate Party Conduct to Regulate Party Conduct in Court-Connected Mediation, Har. Neg. L. Rev., Spring 2003, 3.

¹¹⁴ ზოგიერთ სასამართლო სისტემაში, მედიაციის შეთავაზება სარჩელის შეტანის წინაპირობაა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოსარჩელეს მოეთხოვება მედიაციის შეთავაზება მოპასუხისთვის და ამ უკანასკნელის გადაწყვეტილება განაპირობებს იმას, თუ როგორ წარიმართება დავის განხილვა-გადაწყვეტა, მედიაციით თუ საქმისწარმოების პროცესით. *ოსტერმილერი ს. მ., სვენსონი დ. რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში*, თბ., 2014, 136.

¹¹⁵ *ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ.*, სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 93.

¹¹⁶ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ.*, ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 27.

¹¹⁷ „სასამართლო აჭიანურებდა პროცესის დასრულებას, იმ მიზნით რომ მხარეები როგორმე შეთანხმებულიყვნენ“. *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 66, შემდგომი მითითებით: *Haft F.*, Verhandlung und Mediation, in: *FritJo H.F., von Schlieffen K. (Hrsg.)*, Handbuch Mediation, 2. Auflage, „Beck“, München, 2009, 72-73.

¹¹⁸ „ინგლისელები არ ერიდებიან იმის აღნიშვნას, რომ მედიაციის დროს მედიატორს შეუძლია მხარეთა „მოთაფლვასაც“ არ მოერიდოს შეთანხმების მიღწევის გზაზე“. ვრცლად იხ. *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 236, შემდგომი მითითებით: *Neil A.*, Mediation: A Pillar of Civil Justice in Modern English Practice, in: *Zeitschrift Für Zivilprozess International*, 12. Band. 2007, „Carl Heymann“, Köln, 2008, 3.

¹¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 10 მარტის განჩინება საქმეზე: №ას-95-375-08. კასატორებმა განმარტეს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ არსებობდა მორიგების რეალური შესაძლებლობა, სასამართლომ არ მიიღო ამისათვის საჭირო ზომები. კერძოდ, საქმის მორიგების დამთავრების მიზნით არ გამოიყენა თავისი უფლებამოსილება, თავისი ინიციატივით ან მხარის შუამდგომლობით შესვენების გამოცხადების შესაძლებლობა, რათა სასამართლო სხდომის მიმდინარეობისას და სხვა პირთა დასწრების გარეშე მოესმინა მხოლოდ მხარეებისათვის. სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიყენა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 373-ე მუხლის მეორე ნაწილი, რომლის თანახმად სააპელაციო მოსამართლე იღებს ზომებს საქმის მორიგების დამთავრების მიზნით. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2010 წლის 23 სექტემბრის განჩინება საქმეზე №ას-513-482-10.

¹²⁰ *Merrills J. G.*, International Dispute Settlement, New York, 2005, 3.

თმანეთთან მჭიდროდა დაკავშირებული. სწორედ ისინი ქმნის საფუძველთა ერთობლიობას, რომელიც მიმართულია საქმისწარმოების მორიგებით დასრულებისკენ.

მოსამართლის მცდელობა, საქმე მორიგებით დასრულდეს, მორიგების შეთავაზებით უნდა დაიწყო, რომელიც მხოლოდ მოსარიგებელი წინადადებით არ შემოიფარგლება.¹²¹ „მორიგების შეთავაზება ხდება სამართლებრივ დავაზე გადაწყვეტილების გამოტანის საბოლოოდ მომნიშვნელოვან ან სასამართლოს, განსაკუთრებით, თუ საქმეს იხილავს კოლეგიური სასამართლო, შინაგანი რწმენის საბოლოოდ ჩამყალიბებამდე“.¹²²

მოსამართლის მიერ მორიგების შეთავაზებისთვის აუცილებელია სამართლიანობის განცდა და გონივრულობა, ცხოვრებისეული გამოცდილება, ადამიანების ხასიათის ცოდნა, ფსიქოლოგიური დამოკიდებულება, კეთილგანწყობა, დარწმუნების უნარი, ცოდნა, თუ როდის უნდა გააგრძელოს საკითხის განხილვა, ან პირიქით, განტვირთვის მიზნით, გამოაცხადოს შესვენება.¹²³

მოსამართლეების ერთი ნაწილი უფრო მეტად ცდილობს ჩართოს¹²⁴ მხარეები მოლაპარაკების პროცესში მაშინ, როცა მოსამართლეების მეორე ნაწილი საკითხისადმი სუბიექტური დამოკიდებულებით ასე მონდომებული არაა.¹²⁵ ეს მაშინ, როცა მორიგების შეთავაზება მოსამართლის პრეროგატივაცაა და ვალდებულებაც. მოსამართლე ვალდებულია სწორად აფასებდეს გარემოებებს, ფაქტებს, განჭვრიტოს სამომავლო პერსპექტივები და ერთგვარად იწინასწარმეტყველოს საქმის განვითარების მომავალი, მორიგებისთვის შექმნას შესაბამისი გარემო, სიტუაცია, შეარჩიოს ზუსტი დრო და ადგილი ამისათვის.

„აქამდე სასამართლოები თავს იკავებენ შესთავაზონ მხარეებს დავის მორიგებით დასრულება, რადგან ამგვარი წინადადება განიხილება, როგორც მოსამართლის მიკერძოებულობა და მხარის მიერ შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს აცილების თაობაზე შუამდგომლობის წარდგენის საფუძველად და დასაბუთებად“.¹²⁶ „მოსამართლის წინადადება, დავის მორიგებით დასრულების თაობაზე არცერთ შემთხვევაში არ შეიძლება გახდეს მხარის აცილების თაობაზე შუამდგომლობის წარდგენის საფუძველი სსსკ-ის 31-ე მუხლის პირველი ნაწილის დ) ქვეპუნქტის შესაბამისად, სასამართლოს ობიექტურობის, მიუკერძოებლობის არარსებობის გამო, მაშინაც კი, თუ მოსამართლე გამოსატყვევებს თავის შეხედულებას სამართალწარმოების შემდგომი მიმდინარეობისა და შესაძლო ან სავარაუდო შედეგის შესახებ“.¹²⁷

მოსამართლე არაა უფლებამოსილი, უარი თქვას მორიგების შეთავაზებაზე იმ საფუძველით, რომ იგი საქმისწარმოების წარმართვის შედეგად უკეთესი გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას ვარაუდობს. რამდენადაც უფრო კვალიფიციური და მაღალპროფესიონალია მოსამართლე, მით მეტ საქმეს გადაწყვეტს მორიგებით. ამასთან, მოსამართლის მცდელობა, საქმისწარმოება მორიგებით დაასრულოს, ორ ძირითად ფაქტორს ეფუძნება (მორიგების მიღწევა შესაძლებელი უნდა იყოს, ხოლო მოსამართლე – მორიგების ინიციატორი).¹²⁸

¹²¹ იგ. მხოლოდ სიტყვიერი შეთავაზება.

¹²² ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდთა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 135.

¹²³ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., (შემდგენლები), ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2010, 41-42.

¹²⁴ იგ. მოსამართლის პროფესიონალური ძალისხმევა დაიყოლიოს მხარე მორიგებისკენ პირველი ნაბიჯის გადადგმაზე.

¹²⁵ ვრცლად იხ. *Cornes D.*, Commercial Mediation: The Impact of the Courts, Tomson, Sweet & Maxwell Limited, 2007, 17.

¹²⁶ ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდთა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 134.

¹²⁷ იქვე.

¹²⁸ *Lacey F. B.*, The Judge's Role in the Settlement of Civil Suits., Education and Training Series, The Federal Judicial Center, Washington D. C., 2005, 5-6.

ზემოაღნიშნული ღონისძიებების განხორციელებისას, აუცილებელია ერთმანეთისაგან გამიჯნოს მოქმედებები: „ჩართვა“ და „ჩარევა“.¹²⁹ მოსამართლის მხრიდან მორიგების მცდელობის პროცესში ჩართვა მხარეთა ნებაყოფლობითობისა და კანონის ნებადართულობის საფუძველზე ხორციელდება. კერძოდ, „ჩართვისას“ უფლებამოსილი პირი სათანადო ფორმით ცდილობს კანონით დაშვებული მოქმედების სათანადო მიზნის მიღწევისთვის განხორციელებას.¹³⁰ რაც შეეხება „ჩარევას“, ის არაუფლებამოსილი პირის მიერ არასათანადო ფორმით ხორციელდება და კანონს ეწინააღმდეგება, რაც მოცემულ საკანონმდებლო შემთხვევაში არ გვხვდება.

მორიგებით საქმისწარმოების დამთავრება მოსამართლის ფუნდამენტური ფუნქციაა. ამდენად, პროცესუალური თვალსაზრისით, მისი როლი არ შეიძლება იყოს პასიური. მართალია, მორიგების პირობებზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება მხარეთა პრეროგატივაა, მაგრამ მორიგების პროცესი მოსამართლის კონკრეტული როლის და ფუნქციის გარეშე წარმოუდგენელია.

6. მორიგების სამართლებრივი შედეგები

6.1. მხარეთა შედეგი

6.1.1. დავის გადაწყვეტა მხარეთა ნებით და სასურველი შედეგით

მორიგება მოდავე მხარეთა შორის განხორციელებული ნებაყოფლობითი ხასიათის სამართლებრივი მოვლენაა,¹³¹ რომელიც ორმხრივ ურთიერთდათმობას¹³² ემყარება. სამართალწარმოებისაგან განსხვავებით, მორიგება ეფუძნება მხარეთა ნებაყოფლობით შეთანხმებას სადავო საკითხების გადაჭრის წესზე.¹³³ მონაწილეთა ურთიერთობა თანასწორუფლებიანობაზეა¹³⁴ დაფუძნებული და ისინი ერთმანეთს არ ექვემდებარებიან, მიუხედავად იმისა, ფიზიკური პირები არიან, იურიდიული, სახლმწიფო თუ სხვა.¹³⁵

მორიგების იძულებით განხორციელება აკრძალულია. „იძულება არ არის სამართლის აუცილებელი ნიშანი. სამართალი, პირველ რიგში, ასოცირდება სამართლიანობასთან და არა იძულებასთან“.¹³⁶ მორიგების მხარეთა არჩევანის თავისუფლება (დავა ურთიერთშეთანხმებით დაასრულონ) კანონის წინაშე მხარეთა თანასწორობის პრინციპს უკავშირდება.¹³⁷ შესაბამისად, მოსამართლეების მხრიდან მორიგების თაობაზე მცირედი ბიძგი იძულებად არ უნდა

¹²⁹ მხოლოდ და მხოლოდ მხარეთა პრეროგატივაა დავის მორიგებით გადაწყვეტა და ამ პროცესში სასამართლოს ჩარევა დაუშვებელია. მაგრამ, თუ ხდება სასამართლო სისტემაში ასეთი ჩარევები, ეს მეტყველებს არა კონკრეტული მოსამართლის სამართლებრივ გაუთვითცნობიერებაზე, არამედ ზოგადკონცეპტუალურ დარღვევაზე, რაც მეტად სახიფათო ტენდენციაა სახელმწიფოსთვის. *ჭირია გ.*, სასამართლო გადაწყვეტილებათა გადასინჯვის თეორიულ-პრაქტიკული კომენტარები, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თბ., 2002, 28.

¹³⁰ ასეთი მცდელობის სახედ მიჩნეული უნდა იყოს მოსამართლის ინიციატივა, რომ საქმისწარმოება მორიგებით დასრულდეს.

¹³¹ ხშირად, მორიგება არის შედეგი, რომელსაც მხარეები მიმზიდველად მიიჩნევენ, განსაკუთრებით საოჯახო და ბიზნეს დავების გადაწყვეტისას, როცა საუბარია სამომავლო ურთიერთობის შენარჩუნებაზე. *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 190.

¹³² ურთიერთდათმობა ჯ როცა მხარე ამცირებს მოთხოვნას ან თმობს რამეს ამ მოთხოვნიდან. *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესის საკითხები საქართველოს სასამართლოების პრაქტიკაში, ნაწილი I, თბ., 2002, 114.

¹³³ *Les A., Cullen B.*, *Settlement and Reform of the Civil Justice System: How Settlement is Changing the Practice of Law*, *Waikato Law Review*, Vol. 17, 2009, 39.

¹³⁴ იქვე, 40.

¹³⁵ *ახვლედიანი ზ.*, ვალდებულებითი სამართალი, თბ., 1999, 10.

¹³⁶ იქვე, 53.

¹³⁷ საქართველოს კონსტიტუციის მუხლი მე-62.

იქნეს მიჩნეული.¹³⁸ თუმცა, ზოგიერთი მოსამართლე მორიგებას აღწევს იძულების, დაშინებისა და საქმის გარემოებების გართულებული ფორმით წარმოჩენის გზით, რაც თავად მოსამართლეების დიდი ნაწილისთვის მიუღებელია და კატეგორიულად ეწინააღმდეგებიან.¹³⁹

კონფლიქტი შესაძლოა წარმოიშვას ნებისმიერ სიტუაციაში და გარემოებაში. რადგან კონფლიქტი საზოგადოების განუყოფელი ნაწილია, აუცილებელია მისი მართვა (*conflict management or conflict resolution*).¹⁴⁰ კონფლიქტს გარკვეული პირამიდული წყობა ახასიათებს. პირველ ეტაპზე, მხარე სრულად უმოქმედოა. შესაძლოა, მან მიმართოს არაფორმალური მოლაპარაკების პროცესს, რჩევას. შემდგომი ეტაპი ან სასამართლოსადმი მიმართვა ან დავის ალტერნატიული ფორმით გადაწყვეტა.¹⁴¹

საქმისწარმოების სასურველი შედეგით დასრულების მიზნით აუცილებელია მხარეთა პოზიციების ურთიერთდათმობა. ასეთ ვითარებაში კომუნიკაცია სამომრიგებლო მოლაპარაკებების ფუნდამენტური საფუძველია. ეს ერთგვარი კომპლექსური პროცესია იმ ბევრი გამონწვევით, რომელიც შესაძლებელია მოლაპარაკებით დაიძლიოს.¹⁴² მორიგებისას თითოეული მხარე თმობს საკუთარ პოზიციას მეორე მხარის სასარგებლოდ. შესაძლოა, რომელიმე მხარეს ნაკლებად მომგებიანი პოზიცია ჰქონდეს საქმისწარმოებისას, თუმცა მორიგების დროს შეძლოს მეორე მხარისთვის ისეთი სამართლებრივი სიკეთის შეთავაზება, რომელიც არსებულ კონფლიქტს დააბალანსებს და დაარეგულირებს. ორმხრივი ინტერესი ის უმთავრესი წინაპირობაა, რომელიც უმოკლეს დროში იძლევა მორიგების სამართლებრივ შედეგს. მორიგებისას „დამარცხებულის პოზიცია“ არ არსებობს და მორიგებაში მხარეთა სტატუსია „მორიგებულები“, მათ შესაძლებლობა ეძლევათ „შეინარჩუნონ საკუთარი პრესტიჟი“, რაც ხშირად შელახული სამეწარმეო ურთიერთობის შემდგომში კვლავ გაგრძელების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა.¹⁴³ მოგება და წაგება სუბიექტური კატეგორიებია და მორიგების თითოეულ მხარეს ის განსხვავებულად ესმის. წარმატება იზომება იმის მიხედვით, თუ რითი მიიღწევა ის.¹⁴⁴

6.1.2. საპროცესო ხარჯების დაზოგვა

სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა, მისი ნორმები და ინსტიტუტები აგებულია ისე, რომ სამართალწარმოების მიზანი, საქმის სწრაფად და სწორად გადაწყვეტა, მიღწეულ იქნეს დროისა და საპროცესო საშუალებების რაც შეიძლება მცირე დანახარჯებით.¹⁴⁵

სამოქალაქო საქმეზე მართლმსაჯულების განხორციელება ფასიანია. მხარეები და მესამე პირები სასამართლოს სასარგებლოდ იხდიან ფულად თანხებს საპროცესო მოქმედებების შესასრულებლად. ამასთან, ხარჯების მიზანი სასამართლოსთვის უსაფუძვლო მიმართვის თავიდან აცილება და ვალდებულების დამრღვევი მხარისათვის დამატებითი იურიდიული სანქციაა.¹⁴⁶

¹³⁸ Cornes D., Commercial Mediation: The Impact of the Courts, Tomson, Sweet & Maxwell Limited, 2007, 13.

¹³⁹ Crane S. G., Judge Settlements Versus Mediated Settlements, Dispute Resolution Magazine, 2011, 21.

¹⁴⁰ Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, Inter. R. Law and Econ., 1990, 10(3-27), 2.

¹⁴¹ Byrne R., Clancy A., Flaherty P., Diop sa GH, Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V, O'Grady J., O'Mahony C., Staunton C., Diop sa GH, Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, Copyright Law Reform Commission, 2008, 13.

¹⁴² Hames D. S., Negotiation, Clothing Disputes, and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 159.

¹⁴³ ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდთა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 2007, 133-134.

¹⁴⁴ Berghoff E. A., Fieweger M.J., Linguanti T. V. M., Morkin M. L., Vigil A.C. (eds.), Williams P., Stewart M., The International Negotiations Handbook, Success through Preparation, Strategy and Planning, A Joint Project from Baker & McKenzie and The Public International Law & Policy Group, 2007, 9.

¹⁴⁵ ვრცლად იხ. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი I, თბ., 2014, 103-105.

¹⁴⁶ ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 185.

პროცესის ხარჯები ორი სახისაა: სასამართლო ხარჯები (კანონით ამომწურავადაა განსაზღვრული) და სასამართლოს გარეშე ხარჯები¹⁴⁷ (კანონით ამომწურავად არაა განსაზღვრული). ყველა ამ ხარჯის პარალელურად, საპროცესო კოდექსი ადგენს გამონაკლისებს, როცა შესაძლებელია სასამართლო ხარჯების გადახდისგან განთავისუფლება,¹⁴⁸ გადახდის გადადება და მათი ოდენობის შემცირება¹⁴⁹ ან განაწილება მხარეთა შორის.¹⁵⁰

მორიგება მიზნად ისახავს საპროცესო ხარჯების დაზოგვას, რა მიზნითაც კანონმდებელმა ჰუმანურობა გამოიჩინა და დაადგინა განსხვავებული სასამართლო ხარჯების განაწილება მხარეთა მორიგების შემთხვევაში. კერძოდ, სსსკ-ის 54-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ მხარეებმა მორიგების დროს თვითონ გაითვალისწინეს სასამართლო ხარჯებისა და ადვოკატის დახმარების გამო განეული ხარჯების განაწილების წესი, სასამართლო ამ საკითხს წყვეტს მათი შეთანხმების შესაბამისად. „მხარეთა მორიგების შემთხვევაში, მათ შეუძლიათ ერთმანეთში შეთანხმდნენ სასამართლო ხარჯების განაწილების წესზე, რაც სავალდებულოა სასამართლოსთვის. თუ მხარეები არ შეთანხმებულან, მაშინ სასამართლომ თვითონ, თავისი ინიციატივით, უნდა გაანაწილოს მხარეთა შორის სასამართლო ხარჯები“.¹⁵¹ სსსკ-ის 49-ე მუხლი 1-ლი ნაწილი ითვალისწინებს სახელმწიფო ბაჟის შემცირებას. კერძოდ, მხარეთა მორიგების შემთხვევაში სახელმწიფო ბაჟი ნახევრდება.¹⁵² აღნიშნული მუხლის თანახმად, სახელმწიფო ბაჟის განახევრება ხდება მაშინ, თუ მხარეები მორიგებიან მთავარ სხდომაზე. სსსკ-ის 49-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ მორიგება შედგება მთავარ სხდომამდე,¹⁵³ მხარეები მთლიანად გათავისუფლდებიან სახელმწიფო ბაჟისგან.¹⁵⁴

ამდენად, მორიგების უპირატესობა დავის გადაწყვეტის ეკონომიურობა ვლინდება.¹⁵⁵ მორიგებით შესაძლებელია თავიდან იქნეს არიდებული ხანგრძლივი პროცესები (სხვადასხვა ინსტანციაში),¹⁵⁶ რაც მუდმივად დაკავშირებულია სასამართლო ხარჯებთან.¹⁵⁷ მორიგების დროს შესაძლებელია სასამართლო ხარჯებზე შეთანხმება, ხოლო აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯები, შესაძლოა, საერთოდ თავიდან იქნეს აცილებული.

6.1.3. კონფლიქტის მოგვარება და სამართლიანობის აღდგენა

კონფლიქტი სოციალური მოვლენაა. მისი გამომწვევი მიზეზები გარკვეული მოვლენები, ფაქტები, სიტუაციებია, რომელიც წინ უძღვის კონფლიქტს და რომელთაც გარკვეულ პი-

¹⁴⁷ სსსკ-ის მუხლი 37-ე, ნაწილი 1-ლი.

¹⁴⁸ სსსკ-ის მუხლი 47-ე.

¹⁴⁹ სსსკ-ის მუხლი 48-ე.

¹⁵⁰ სსსკ-ის მუხლი 54-ე.

¹⁵¹ *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, თბ., II გამოცემა, 2005, 147. ვრცლად იხ. რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე, XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2007, 36.

¹⁵² *ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ.*, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 186.

¹⁵³ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს, სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 მარტის განჩინება საქმეზე: №2ბ/4963-14.

¹⁵⁴ *ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ.*, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 195.

¹⁵⁵ იხ. *Sale H. A.*, *Judges Who Settle*, *Washington University Law Review*, Vol. 89, Issue 2, 2011, 385, შემდგომი მითითებით. აღნიშნულთან დაკავშირებით იხ.: *Lahav A.*, *Fundamental Principles for Class Action Governance*, 37 *Ind. L. Rev.* 65, 2003, 128, 136; *Rose A. M.*, *Reforming Securities Litigation Reform: Restructuring the Relationship Between Public and Private Enforcement of Rule 10b-5*, 108 *Colum. L. Rev.*, 2008, 1301, 1354, 1363 (developing an - oversight approach for the SEC in 10b-5 cases); *Rubenstein W. B.*, *The Fairness Hearing: Adversarial and Regulatory Approaches*, 53 *Ucla L. Rev.*, 1452-66, *Class Action Accountability*, 2006, 372-73.

¹⁵⁷ *ჭანტურია ლ.*, *ბოელინგი ჰ.*, სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 89.

რობებში ინვევენ სუბიექტები.¹⁵⁸ კონფლიქტის არსებობის პირობებში, შესაძლოა, მხარეებმა შეცვალონ თავიანთი პოზიციები და გამოახონ შესაბამისი რესურსები დავის მშვიდობიანი გზით მოგვარების მიზნით (*dispute will only be pursued by peaceful means*).¹⁵⁹ სასამართლოს შექმნის აუცილებლობა განპირობებული იყო მართლწესრიგის განმტკიცებისათვის, სამართალდარღვევის აღმოსაფხვრელად, მხარეთა შორის წამოჭრილი კონფლიქტის გადასაწყვეტად.¹⁶⁰ კონფლიქტის რეგულირების და კომუნიკაციის პროცესის წარმართვაში მოსამართლის როლი ერთმნიშვნელოვნად აქტიურია.¹⁶¹

კონფლიქტის მოგვარების გზები, საშუალებები და დასრულების შედეგები განსხვავებულია საქმისწარმოების დროს და მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებისას.¹⁶² დავის მორიგებით დასრულება დავის ფაქტობრივად გადაწყვეტას, კონფლიქტის მოგვარებას გულისხმობს. ფაქტობრივი გადაწყვეტა შედეგობრივად გადაწყვეტაა. მორიგებით დავის გადაწყვეტამ მხარეებს „რეალური შედეგი“ უნდა მოუტანოს. „რეალური შედეგის“ სამართლებრივი განმარტება არ არსებობს. რეალურია შედეგი, რომელიც, დავის საგნის გათვალისწინებით, მხარეების მოთხოვნების (უფლებების) დაკმაყოფილებაში გამოიხატება. ამდენად, საქმის მორიგებით დამთავრების შემთხვევაში მხარეთა შორის არსებული დავა წყდება არა მხოლოდ იურიდიულად, არამედ – ფაქტობრივად.¹⁶³ ფაქტობრივი გადაწყვეტა კი სწორედ შედეგობრივ გადაწყვეტს გულისხმობს, „მორიგების შედეგად უფრო მეტად არის შესაძლებელი „სამართლიანობის“ აღდგენა, ვიდრე სადავო გადაწყვეტილების გამოტანისას, როდესაც ეს უკანასკნელი, ხშირად, ფორმალურ კრიტერიუმებზეა ორიენტირებული“.¹⁶⁴

სამართლიანობა შეფასებითია და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მას საქმის სპეციფიკის გათვალისწინებით მიღებული შედეგი განსაზღვრავს. სამართლიანობის აღდგენა მხოლოდ კანონით დადგენილი წესით მიღებულ გადაწყვეტილებასა და, ზოგადად, მართლმსაჯულების განხორციელებაში არ გამოიხატება, არამედ – მხარეთა ნების გამოვლენაშიც. სასამართლო მთლიანად ვერ აღმოფხვრის ადამიანთა შორის არსებულ პრობლემებს და ვერ უზრუნველყოფს დავის სასამართლო წესით დასრულების შემდგომ მათ შორის საუკეთესო ურთიერთობებისა და განწყობების ჩამოყალიბებას. „სასამართლო მხოლოდ და მხოლოდ წყვეტს დავას და განსაზღვრავს, თუ როგორ უნდა წარიმართოს მათი შემდგომი ურთიერთიერთობები“.¹⁶⁵ დიდწილად სწორედ მხარეებზეა დამოკიდებულები არსებული ურთიერთობის რეგულირება, შენარჩუნება, სამართლიანობის ჩარჩოებში მისი მოქცევა. მორიგების პირობებში უნდა დახვეწოს და დაარეგულიროს მხარეთა შემდგომი თანამშრომლობა.¹⁶⁶ ურთიერ-

¹⁵⁸ ცვეტკოვ ვ. ლ., კონფლიქტის ფსიქოლოგია, თბ., 2015, 2013.

¹⁵⁹ *Merrills J.G., International Dispute Settlement, New York, 2005, 1.*

¹⁶⁰ *ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, 1 ნაწილი, თბ., 2014, 55.*

¹⁶¹ *Cratsley J. C., Judges and Settlement, so Little Regulation with So Machar Stake Judicial Mediation and Settlement, Dispute Resolution Magazine, Pub. by The American Bar Association Section of Dispute Resolution, Colume 17, №3, Magazine, Ed. Chip Stewart Texas Christian University Fort Worth TX, Spring 2011, 4.*

¹⁶² სადავო არაა, რომ დიდია სხვაობა სასამართლო გადაწყვეტილებასა და დავის გადაწყვეტას შორის იმ მოლოდინებში, რომლებიც მოდავე მხარეებსა თუ სასამართლოს გააჩნიათ. ვრცლად იხ. *Gleeson M., Future of Civil Justice Adjudication or Dispute Resolution, Otago Law Review, 1999, 454-455.*

¹⁶³ *ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2007, 480.*

¹⁶⁴ *ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდთა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 134.*

¹⁶⁵ *ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 74.*

¹⁶⁶ ისეთი სახის ურთიერთობები, რომლებიც მხარეთა ხანგრძლივ თანამშრომლობაზეა გათვლილი და დაფუძნებული. თანამშრომლობაზე ორიენტაცია კონფლიქტის დარეგულირების სტრატეგიის პრინციპს „მოგება-მოგება“-ს ეფუძნება. ვრცლად იხ. *ჯორჯენაძე რ., მედიაცია, თბ., 2012, 13. შეად.*

თდაპირისპირებული მძიმე განწყობები უნდა გარდაიქმნას თანამშრომლობის სურვილსა და ურთიერთპატივისცემის გრძნობაში.¹⁶⁷ მორიგებით დავის გადაწყვეტისას მხარეთა შორის ახალი ურთიერთობა უნდა დამყარდეს და მშვიდობა აღდგეს.¹⁶⁸ ყოველივე ამას, კი საფუძვლად უდევს მხარეთა თავისუფალი ნება და კონფლიქტის მოგვარების სურვილი შემდგომი ურთიერთობის გაგრძელების მიზნით.

6.2. სასამართლო შედეგი

6.2.1. ხანგრძლივი სასამართლო პროცესის თავიდან არიდება

„დღევანდელი მართლმსაჯულების ერთ-ერთი პრობლემაა საქმეთა სიმრავლე¹⁶⁹ და მოსამართლის უმძიმესი დატვირთვა, რაც, ბუნებრივია, მართლმსაჯულების ხარისხზეც ახდენს გავლენას და, იმავდროულად, იწვევს საზოგადოების სამართლიან უკმაყოფილებას საქმეთა განხილვის გახანგრძლივების გამო. ეს ყველა ინსტანციის სასამართლოს პრობლემაა, მაგრამ უდავოდ გასათვალისწინებელია, რომ სამოსამართლო საქმიანობა შემოკმედებითი საქმიანობაა. მას სიჩქარე არ უყვარს. მოსამართლე იმაზე კი არ უნდა ფიქრობდეს, რომ „ჩაძირული“ საქმეების გამო ვადები დაერღვევა, რისთვისაც მას პასუხს მოსთხოვს იუსტიციის საბჭო, არამედ მხოლოდ იმაზე, რომ სწორად განმარტოს კანონი და სწორად გადაწყვიტოს ამა თუ იმ კონკრეტული საქმის ბედი“.¹⁷⁰

სამოქალაქო საქმის განხილვის პროცესი გადაწყვეტილების მიღებამდე და უშუალოდ გადაწყვეტილების ჩამოყალიბების პროცესში, კანონით გათვალისწინებული უამრავი მოქმედების შესრულებას გულისხმობს.¹⁷¹ თითოეული სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა საპროცესო კანონმდებლობითაა დადგენილი და ყველა იმ ეტაპის სრულყოფილ გავლას უკავშირდება, რაც აუცილებელია საქმისწარმოების დასრულებისა და დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანისათვის.¹⁷² ეს საქმიანობა არაერთი ეტაპისგან შედგება, რომელთაგან, შინაარსობრვად და სამართლებრივად, არსებითია სადავო სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსის დადგენა და მისი მოყვანა უდავოობის მდგომარეობაში (გადაწყვეტილების საგანი);

ოსტერმილერი ს. მ., სვენსონი დ. რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, თბ., 2014, 15.

¹⁶⁷ ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 23.

¹⁶⁸ ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდიკა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 133.

¹⁶⁹ დაახლოებით 60 000-იდან 70 000-მდე საქმე განიხილება ყოველწლიურად. ვრცლად იხ. დარჯანია თ., სასამართლოს საქმისწარმოების ელექტრონული სისტემა, ელექტრონული მართლმსაჯულების ქართული გამოცდილება, თბ., 2015, 6.

¹⁷⁰ ლაზარაშვილი ლ., საზოგადოებას უნდა სწამდეს, რომ სასამართლოს შეუძლია შეასრულოს თავისი ნამდვილი ფუნქცია (ალასრულოს მართლმსაჯულება, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 56.

¹⁷¹ შეად. ვილესი პ., მართლმსაჯულების სისტემა კრიტიკული თვალთვლით: შედარებითი ანალიზი გერმანული პოზიციიდან, „სამართლის ჟურნალი“, №2, თბ., 2009, 232-233, შემდგომი მითითებით: "Deutsche Ziviljustiz als Beispiel für die Überlastung staatlicher Gerichte und Strategien zu ihrer Entlastung", in: Ankara Barosu Dergisi (Anwaltskammer-Zeitschrift), Ankara, Heft 5, 1992, 749 ff.; "Anmerkungen zum Thema Justizbelastung und zur Notwendigkeit eines Entlastungsstrategiekonzepts", in: Jürgen Brand/Dieter Stempel (Hrsg.), Soziologie des Rechts, Festschrift für Erhard Blankenburg zum 60. Geburtstag, Schriften der Vereinigung für Rechtssoziologie, Band 24, Baden-Baden 1998, 531 ff.

¹⁷² უფრო და უფრო აქტიუალური ხდება დავის მორიგების გზით გადაწყვეტა, რაც თავის მხრივ, დაკავშირებულია სამართლებრივი ურთიერთობის განვითარებასა და საქმისწარმოებისადმი მიდგომების შეცვლასთან. Glover J.M., The Federal Rules of Civil Settlement, Journal of International Law and Politics, 2012, 1723.

სამართლის იმ ნორმების დადგენა, რომლებითაც უნდა მოწესრიგდეს სადავო სამართლებრივი ურთიერთობა (სამართლის წყაროები); სასამართლოს მიერ დადგენილი სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტების უფლებებისა და მოვალეობების მოცულობის განსაზღვრა.¹⁷³ აღნიშნულის გვერდით არის ასევე საქმის განხილვის არაშინაარსობრივი, ფორმალური მხარეები, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენენ საქმისწარმოების პროცესზე.

მოსამართლეებზე საქმეების გადანაწილება იყო და არის ერთ-ერთი საკვანძო საკითხი. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ საქმეთა გადანაწილების სწორი და სამართლიანი პოლიტიკა შეიძლება იყოს სასამართლოში გამჭვირვალობისა და დამოუკიდებლობის განმსაზღვრელი. საქმეების სწორი გადანაწილება მნიშვნელოვანია მოსამართლეთა დატვირთულობის დაბალანსებისთვის, კორუფციის აღმოსაფხვრელად და სასამართლოს მიმართ ნდობის ჩამოსაყალიბებლად.¹⁷⁴ უმძიმესი დატვირთვის პარალელურად, დღის წესრიგში დგას საკითხი მოსამართლეთა საკმარისი რაოდენობის თაობაზე, რათა საქმეები არ დაგროვდეს და არ შეფერხდეს მათი განხილვა.¹⁷⁵

მოსამართლეთა დატვირთვისა და საქმეების გადანაწილების პრინციპის სწორად შემუშავებისა და რეგულირების მიზნით, მიზანშეწონილია ყურადღება გამახვილდეს ისეთ საკითხებზე, როგორებიცაა: სასამართლოებში საჭირო ადამიანური რესურსის დაანგარიშება; მოსამართლეთა შორის საქმეთა განაწილების წესი და ამ წესის დაუცველობის რისკი; სასამართლოს თავმჯდომარისა და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს როლი საქმეთა გაჭიანურებისა და განსახილველ საქმეთა დაგროვების თავიდან ასაცილებლად.¹⁷⁶

„ყველა სხვა პრობლემასთან ერთად, რომელიც დღეს არსებობს სასამართლო სისტემაში, მოქალაქეთა განსაკუთრებულ უკმაყოფილებას იწვევს საქმეთა განხილვის გაჭიანურება.“¹⁷⁷ საკითხი მართლაც უმწვავესია, რადგან საქმეები წლობით გრძელდება, ხშირია მათი „წრეზე ბრუნვა“ – ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში დაბრუნება, მათი ხელახლა განხილვა და ა.შ. ადამიანი, რომელიც რამდენიმე წლის შემდეგ მოიგებს საქმეს, იმდენად დაღლილია ასეთი პროცედურებით და იმდენი ხარჯი აქვს გაღებული, რომ მისთვის გადაწყვეტილებას უკვე აზრი ეკარგება“.¹⁷⁸

მორიგების მიზანი, ერთი მხრივ, კონკრეტული დავის სწრაფი და საბოლოო გადაწყვეტა, ხანგრძლივი სასამართლო პროცესების თავიდან არიდებაა, ხოლო, მეორე მხრივ – თითოეული მორიგებით დასრულებული დავა განაპირობებს საზოგადოებაში სასამართლო სისტე-

¹⁷³ თოდუა მ., ქურდაძე შ., ცალკეული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების თავისებურებანი, საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაცია, თბ., 2005, 81.

¹⁷⁴ ვრცლად იხ. დარჯანია თ., სასამართლოს საქმისწარმოების ელექტრონული სისტემა, ელექტრონული მართლმსაჯულების ქართული გამოცდილება, თბ., 2015, 21.

¹⁷⁵ შავლიაშვილი გ., საქალაქო სასამართლო მოქალაქისათვის ხელმისაწვდომი და ეფექტური გახდება, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 65.

¹⁷⁶ ვრცლად იხ. ლიბრაძე დ., მოსამართლეთა დატვირთვა და საქმეთა გადანაწილება. სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, მოსამართლის კონფერენციის მასალები, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 49-61.

¹⁷⁷ მოსამართლემ უფლება-მოვალეობა უნდა შეასრულოს ყოველგვარი გაჭიანურების გარეშე, სასამართლოს და მასში მონაწილე პირების ღირსების პატივსაცემად. იხ. იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები. (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 92. არსებობს უამრავი ნორმა, რომელთაც მიმწოდებელი სხვადასხვა ინსტანციის სასამართლოებს სხვადასხვა მოსაზრებები გააჩნიათ და სხვადასხვა პრაქტიკას მისდევენ. აღნიშნული, საბოლოო ჯამში, საქმეთა გადაწყვეტაზე აისახება და საქმეთა განხილვის გაჭიანურებას იწვევს. იხ. რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე, XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2007, 5.

¹⁷⁸ სასამართლო რეფორმის ძირითადი მიმართულებები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ჟურნ. „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 28.

მისადმი დადებითი განწყობის, ცნობიერების ამაღლებასა და სასამართლოს მიმართ ნდობას.¹⁷⁹ საქმისწარმოების მორიგებით დასრულების უფლების ხელმისაწვდომობა ერთგვარი სამართლებრივი შესაძლებლობაა, როგორც საქმისწარმოების მონაწილეთათვის, ასევე სასამართლო სისტემისათვის, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ხანგრძლივი სასამართლო პროცესები და გადატვირთული საქმისწარმოება.¹⁸⁰

6.2.2. დროის ფაქტორი

დროის ფაქტორი ყოველთვის განსაკუთრებულია, როგორც საზოგადოებრივი, ისე სამართლებრივი პროცესების სწორად წარმართვის, დარღვეული თუ სადავო უფლების დაცვის, სამართლებრივი ურთიერთობის მონესრიგებისთვის.¹⁸¹ დროის ფაქტორი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს უშუალოდ საქმისწარმოების პროცესში. ის ხშირად აიძულებს მოსამართლეს, შეკვეცოს თავისი საქმიანობა დროის სიმწირის გამო, ვინაიდან მოსამართლეს, რომელსაც სურს დანვრილებითი პასუხი გასცეს სამართლებრივ დავასთან დაკავშირებით წამოჭრილ ყველა მნიშვნელოვან საკითხს, სამუშაოს დროულად დასრულება გაუჭირდება.¹⁸²

სამართალწარმოების მიზანი არა მხოლოდ პირთა უფლებების დაცვა, არამედ ამ უფლებების დროულად და გონივრულ ვადებში დაცვაა. ამისთვის სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა განსაზღვრავს საპროცესო მოქმედებების შესრულების კანონით დადგენილ ვადებს,¹⁸³ რომელთა ზუსტი დაცვა მნიშვნელოვანია.¹⁸⁴ „საპროცესო ვადა - ესაა დროის გარკვეული მონაკვეთი, რომლის განმავლობაშიც უნდა შესრულდეს ესა თუ ის საპროცესო მოქმედება“.¹⁸⁵ ხოლო იქ, სადაც ვადა კანონით არაა მითითებული, მას განსაზღვრავს სასამართლო.¹⁸⁶ საქმეები უნდა განიხილებოდეს გონივრულ ვადებში.¹⁸⁷ საპროცესო ვადის ხანგრძლივობის განსაზღვრისას სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს იმ საპროცესო მოქმედების შესრულების შესაძლებლობა, რისთვისაც ეს ვადა დაინიშნა.¹⁸⁸

¹⁷⁹ სასამართლოები წარმოადგენენ არა მხოლოდ მართლმსაჯულების განმახორციელებელ ორგანოებს, არამედ სამომრგებლო შეთანხმების მხარდამჭერებსაც. *Roberts S., Settlement as Civil Justice, Modern Law Review, 2000, 739.*

¹⁸⁰ ამასთან, „იბადება კითხვა, ხომ არ არის ყველა განსჯადობის სახელმწიფო სასამართლო, მათდამი ძლიერი დაინტერესების გამო, არა მხოლოდ მნიშვნელოვნად დატვირთული, არამედ გადატვირთული, საქმეების პერმანენტულად მზარდი მოზღვავეების შედეგად, შედეგი კი იურიდიული დაცვის ხარისხის ძლიერი გაუარესება და შესაბამისად, „მართლმსაჯულების სიკეთეების“ შემცირებაა“. შეად. *გილესი პ.*, მართლმსაჯულების სისტემა კრიტიკული თვალთ: შედარებითი ანალიზი გერმანული პოზიციიდან, „სამართლის ჟურნალი“, №2, თბ., 2009, 235.

¹⁸¹ სამოქალაქო პროცესუალური კანონმდებლობის პრინციპების დარღვევა განაპირობებს სასამართლოებში დავების განხილვის გაჭიანურებას, თვეების განმავლობაში გარკვეული კატეგორიის საქმეებზე პროცესუალური მოქმედებების შეუსრულებლობას საქმისწარმოების შეჩერების გარეშე. ვრცლად იხ. *ქირია გ.*, სასამართლო გადაწყვეტილებათა გადასინჯვის თეორიულ-პრაქტიკული კომენტარები, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თბ., 2002, 7.

¹⁸² მაგ. სამართლებრივ დასკვნაზე და გადაწყვეტილების პროექტზე მუშაობისას განუხილველი დატოვოს გარკვეული საკამათო საკითხები. იხ. *ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ.*, სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 54-55.

¹⁸³ სსსკ-ის მუხლი 59-ე, ნაწილი პირველი.

¹⁸⁴ სსსკ-ის მუხლები 59-ე-69-ე. ვრცლად იხ. *ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ.*, სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი I, თბ., 2014, 226-239.

¹⁸⁵ *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 65.

¹⁸⁶ სსსკ-ის მუხლი 59-ე, ნაწილი მე-2, წინადადება პირველი.

¹⁸⁷ დეტალურად იხ. *ლილუაშვილი თ.*, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 65.

¹⁸⁸ სსსკ-ის მუხლი 59-ე, ნაწილი მე-2, წინადადება მე-2.

დროის ფაქტორის, ანუ ვადების, მნიშვნელობა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში უშუალოდ უკავშირდება სამათალწარმოების მიზნებსა და ამოცანებს.¹⁸⁹ „რომ არ იყოს განსაზღვრული დრო, რომლის განმავლობაშიც მოდავე მხარეებმა უნდა შეასრულონ ესა თუ ის საპროცესო მოქმედება, სამოქალაქო საქმის განხილვა საერთოდ ვერასდროს დამთავრდებოდა, უფლების დაცვა საერთოდ ვერ განხორციელდებოდა, სამართალწარმოებაში დამკვიდრდებოდა ქაოსი და თვითნებობა, მართლმსაჯულების განხორციელება მთლიანად იქნებოდა დამოკიდებული იმ მხარის ნება-სურვილზე, რომლის ინტერესებშიც არ შედის საქმის განხილვა.“¹⁹⁰

რთულია, დაცული იყოს საპროცესო ვადებთან დაკავშირებული ყველა საკანონმდებლო პირობა ან მხოლოდ სასამართლო მექანიზმის იმედად იყოს გადატვირთული და მუდმივ რეჟიმში მომუშავე სასამართლო სისტემა.¹⁹¹ მორიგება წარმოადგენს სამართლებრივ მექანიზმს, რომელის ერთ-ერთი მიზანია სასამართლო სისტემის საქმეთა გადატვირთული გრაფიკისაგან განტვირთვა მორიგების დროის საპროცესო რეგულირების ხარჯზე.

მას შემდეგ, რაც მხარეები მიიღებენ გადაწყვეტილებას, მორიგებით დაასრულონ სამოქალაქო საქმისწარმოება, ისინი იწყებენ სამომრიგებლო წინადადებების შემუშავებასა და შეთანხმებას მორიგების პირობების მორიგების აქტში ჩამოსაყალიბებლად. დარწმუნდება რა სასამართლო მორიგების აქტის კანონიერ ხასიათში, იღებს გადაწყვეტილებას მორიგების აქტის სასამართლო განჩინებით დამტკიცების თაობაზე. ამ პროცესის სწრაფად და შედეგობრივად დასრულების ინტერესი სასამართლოს მხრიდანაც დიდია, შესაბამისად, მხარეების და მოსამართლის ერთობლივი ძალისხმევა აჩქარებს სამომრიგებლო შეთანხმებას. შედეგად, მორიგებით შესაძლებელი ხდება დავის დროის მცირე მონაკვეთში გადაწყვეტა, ვიდრე ეს სამართალწარმოებით საქმის დასრულებისას მოითხოვება. კერძოდ, ძირითადი დატვირთვა დროის იმ მონაკვეთზე მოდის, რომელიც მორიგების მხარეებს სჭირდებათ მორიგების პირობების შემუშავებისათვის.¹⁹² თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებისას არანაკლები საპროცესო მოქმედებების შესრულებაა აუცილებელი, ვიდრე საქმისწარმოებისას.¹⁹³

ამდენად, სასამართლო სისტემის საქმეების იმ ნაწილს, რომელიც მორიგებით სრულდება, მასშტაბური გავლენა აქვს სასამართლოში არსებული საქმეების სტატისტიკაზე. სასამართლოში არსებულ საქმეთა განხილვის დატვირთული გრაფიკის განტვირთვის პროცესში მორიგებით დასრულებული საქმეების ხვედრითი წილი ერთმნიშვნელოვნად დიდია.

6.2.3. სასამართლოსადმი ნდობის ამაღლება

მორიგებით დასრულებულ საქმეთა რიცხვი ამაღლებს სასამართლოსადმი ნდობას. ამის თქმის საფუძველს ის გარემოება იძლევა, რომ საზოგადოებისა და უშუალოდ მოდავე მხარეებისთვის არსებითად მნიშვნელოვანია დავის მოკლე ვადებში, დროისა და ფინანსების მინიმალური დანახარჯით და სასურველი შედეგით საქმისწარმოების დასრულება. ასეთ ვითარებაში, საზოგადოებისა და სასამართლოს ურთიერთკავშირი დადებით კონტექსტში ვითარდება,

¹⁸⁹ ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, I ნაწილი, თბ., 2014, 98-105.

¹⁹⁰ ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, 134.

¹⁹¹ დარჯანია თ., სასამართლოს საქმისწარმოების ელექტრონული სისტემა, ელექტრონული მართლმსაჯულების ქართული გამოცდილება, თბ., 2015, 21.

¹⁹² Setting Out of Court, How Effective is Alternative Dispute Resolution, Viewpoint, Public Policy for The Private Sector, The World Bank Group, Financial and Private Sector Development vice Presidency, October 2011, Note Number 329, 3.

¹⁹³ ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 92.

საზოგადოებას ექმნება დადებითი დამოკიდებულება სასამართლო სისტემისადმი, სასამართლოს გარეთ იქმნება ჯანსაღი საზოგადოებრივი ურთიერთობები და არა სასამართლოს გადაწყვეტილების შედეგად დამარცხებული მხარის უარყოფითი ემოცია.¹⁹⁴ „პროცესის მორიგებით დასრულება განამტკიცებს დადებით წარმოდგენს გადაწყვეტილების მიმღებ მოსამართლეებსა და მთლიანად მართლმსაჯულებაზე“.¹⁹⁵

ზემდგომი სასამართლო გადაწყვეტილებების გავლენა და უზენაესი სასამართლოს პოზიციის საყოველთაო აშკარა ქვემდგომი ინსტანციებისა და, ზოგადად, სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების მიმართ, რაც სამართალწესრიგის ერთიანობას ემსახურება.¹⁹⁶ მორიგებით საქმისწარმოების დასრულების თაობაზე მხარეთა და სასამართლოების დამოკიდებულებას მდიდარი სასამართლო პრაქტიკა განაპირობებს, რომელიც 2008 წლიდან განსაკუთრებით მრავალფეროვანია. მორიგების მიმართ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დამოკიდებულება ასევე ასახულია მის რეკომენდაციებსა და განმარტებებში,¹⁹⁷ რომლებიც აქტიურად უჭერენ მხარს მორიგებას. მართალია, რეკომენდაციებს არა აქვთ სავალდებულო ძალა, მაგრამ ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკისა და ერთიანი სამართლებრივი მიდგომის ჩამოყალიბების თვალსაზრისით, მათ განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოთ.¹⁹⁸ ზემდგომი სასამართლოების როლი ორმაგად მნიშვნელოვანია მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებისას. მათი ღია საუბრები მაგალითს უნდა წარმოადგენდეს სასამართლოს ერთიანი სისტემისთვის.¹⁹⁹ „საქართველოში სასამართლო სისტემისადმი საზოგადოებრივი ნდობის მოპოვება, დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლო სისტემის ჩამოყალიბება ქართული სამართლებრივი სახელმწიფოს განვითარების უმნიშვნელოვანესი გარანტიაა“.²⁰⁰

6.2.4. მოსამართლეთა დამოკიდებულება მორიგებისადმი

დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენებას მოსამართლეთა ნაწილი სკეპტიკურად უყურებს. ისინი მიიჩნევენ, რომ სასამართლო პროცესმა უკვე დაამტკიცა თავისი ეფექტურობა. ამიტომ, საჭირო აღარ არის ამ მიმართულებით სიახლეების ძიება.²⁰¹

¹⁹⁴ ასეთი ემოცია, საბოლოოდ, მაინც სასამართლო ხელისუფლებისა და სამოსამართლო სისტემისკენა მიმართული.

¹⁹⁵ ჭანტურია ლ., ბოლინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 90.

¹⁹⁶ შეად. ბოლინგი ჰ., მოსამართლის დამოუკიდებლობა და მოსამართლის გადაწყვეტილების მხარეების მიერ მიღება - საქმის განხილვის წარმართვა, მორიგების თაობაზე გამართული საუბრები და დავის მშვიდობიანად გადაწყვეტა. *ლიუტრინგჰაუსი პ.*, სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდოლოგია, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 138.

¹⁹⁷ რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, სუს, თბ., 2007. იხ. პრაქტიკული რეკომენდაციები სამოქალაქო საპროცესო სამართლის საკითხებზე მაგისტრანტი მოსამართლისათვის, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2008.

¹⁹⁸ რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, თბ., 2007, 6.

¹⁹⁹ ბოლინგი ჰ., მოსამართლის დამოუკიდებლობა და მოსამართლის გადაწყვეტილების მხარეების მიერ მიღება - საქმის განხილვის წარმართვა, მორიგების თაობაზე გამართული საუბრები და დავის მშვიდობიანად გადაწყვეტა. სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდოლოგია. მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 143.

²⁰⁰ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 91.

²⁰¹ *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 168. მოსამართლეთა ნაწილი კი აქტიურად უჭერს მხარს მორიგებას, ვიდრე სამართალ-

მოსამართლეთა გარკვეული ნაწილი თვლის, რომ მორიგებას არ შეიძლება ჰქონდეს უპირატესობა საქმისწარმოების პროცესთან შედარებით. მათ მიაჩნიათ, რომ თანხმობა, ხშირად იძულებითია და მორიგებას კაპიტულაციადაც კი მოიხსენიებენ.²⁰² თუმცა, მოსამართლეების გარკვეული ნაწილი ფართოდ უჭერს მხარს და დადებითად აფასებს მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებას. ისინი იზიარებენ იმ პოზიციას, რომ მორიგების მხარდაჭერა მათი უშუალო საქმეა, რომელიც მოსამართლის როლს დადებითად წარმოაჩენს.²⁰³ უცხოურ კვლევებში აღნიშნულია, რომ სასამართლოში არსებული საქმეების პროცენტულად საკმაოდ დიდი წილი საერთოდ აღარ მიდის საქმისწარმოების პროცესამდე,²⁰⁴ ვინაიდან ბოლო წუთს (საქმისწარმოების დაწყებამდე) შესაძლებელი ხდება საქმის მორიგებით დასრულება. დღეისათვის წინასასამართლო შეხვედრების მოწყობა და დავის ალტერნატიული წესით გადაწყვეტის მექანიზმების გამოყენება ერთგვარი წინამძღვრებია მორიგებისთვის, შესაბამისად, იზრდება ე.წ. სასამართლოსწინა გადაწყვეტილებების (*courtroom-door dispositions*) რიცხვიც, რაც დადებითად მოქმედებს მორიგების შესახებ წარმოდგენაზე.²⁰⁵

მოსამართლე მთავარ როლს ასრულებს სასამართლო სისტემისა და საზოგადოების ურთიერთდამოკიდებულების საკითხში. საზოგადოების სასამართლოს მიმართ ნდობა და ნდობის ხარისხი მოსამართლის ყოველდღიურ საქმიანობაზე დამოკიდებულია. მოსამართლე, გარდა იმ პროფესიული უნარ-ჩვევებისა, რომლებიც თან ახლავს პრაქტიკოსი იურისტის პროფესიას, კარგად უნდა იცნობდეს ადამიანის ფენომენს, რადგან ეს მკაფიოდ აისახება თავად მოსამართლის და შესაბამისად, სასამართლოს ავტორიტეტზე.²⁰⁶ კერძოდ, თითოეული მოსამართლის მიერ თავისი მოვალეობების პირუთვნელად შესრულება ამაღლებს სასამართლო სისტემისადმი საზოგადოებრივ ნდობას და მოქალაქეებს არწმუნებს მართლმსაჯულების შეუვალობაში.²⁰⁷

მორიგებით საქმისწარმოების დამთავრების გავლენა სამოქალაქო საქმისწარმოებაზე ერთმნიშვნელოვნად დადებითია არა მხოლოდ მოდავე მხარეთათვის, არამედ - მთლიანად სასამართლო სისტემისათვის.²⁰⁸ სწორედ სასამართლო სისტემისა და მოსამართლეთა მრავალ-

წარმოების პროცესს. შეად. *Resnik J.*, *Mediating Preferences: Litigant Preferences for Process and Judicial Preferences for Settlement*, *Journal of Dispute Resolution*, 2002, 155-158, შემდგომი მითითებით: *Trong v. BellSouth Telecomm, Inc.*, 173 F.R.D. 167, 172 (W.D. Ill.99 7) (observing that "In this case, I could hold my nose and accept the settlement, after all, it is said that a bad settlement is better than a good trial").

²⁰² *Parness J. A.*, *Improving Judicial Settlement Conferences*, *U.C. Davis Law Review*, 2006, 1995.

²⁰³ *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 190.

²⁰⁴ *Mnookin R. H.*, *Negotiation, Settlement and the Contingent Fee*, *DePaul University, University Libraries, DePaul Law Review*, Vol. 47, Issue 2, 1998: Symposium – Contingency Free, Financing of Litigation in America, Article 8, 1998, 364, შემდგომი მითითებით. იხ. *Marc A. Franklin et al.*, *Accidents, Money, and the Law: A Study of the Economics of Personal Injury Litigation*, 61 *Colum. L. Rev.* 1, 1961, 10-11; *Galanter M.*, *Reading the Landscape of Disputes: What We Know and Don't Know (and Think We Know) About Our Allegedly Contentious and Litigious Society*, 31 *Ucla L. Rev.*, 1983, 4, 27; იხ. ზსჯგ: *Laurence H. R.*, *Settles out of Court*, 1970; *Trubek M. D.*, *Civil Litigation Research Project: Final Report*, 1983. იხ. *Alschuler A.W.*, *The Prosecutor's Role in Plea Bargaining*, 36 *U. Chi. L. Rev.* 50, 1968, 50; *Robinson G. O.*, *Gellhorn E.*, *The Administrative Process*, 1974, 523; იხ. *Woll P.*, *Informal Administrative Adjudication: Summary of Findings*, 7 *Ucla L. Rev.* 436, 1960, 437.

²⁰⁵ *Baar C.*, *The Myth of Settlement*, Paper Prepared for delivery at the Annual Meeting of the Law and Society Association, Chicago, Illinois, 1999, 2. *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 193.

²⁰⁶ *ჩაჩანიძე ე.*, *ზოდელავა თ.*, *გოგიშვილი მ.*, *სულხანიშვილი მ.*, *კომუნიკაცია სასამართლოში*, თბ., 2013, 10.

²⁰⁷ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 92.

²⁰⁸ აქვე უნდა აღინიშნოს იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ მორიგების ინსტიტუტი (*institution of settlement*) ეფუძნება სასამართლოს საჯარო ხასიათს და მორიგების კერძო

რიცხოვანი კორპუსისთვის არის ყველაზე უკეთ ცნობილი, თუ რა სირთულეების წინაშე შეიძლება აღმოჩნდნენ მხარეები საქმის გახილვის პროცესში, რამდენ დროსთან, ენერჯიასთან, ცვლილებასთან, მოულოდნელობასა და ფინანსურ პრობლემებთანაა დაკავშირებული პროცესის მიმდინარეობა, რამდენად ხანგრძლივი გზა უნდა განვლოს თითოეულმა მხარემ სასურველი „გამარჯვების“ მისაღწევად.

6.3. ორმხრივი შედეგი (სასამართლოსთვის ხელმეორედ მიმართვის აკრძალვა)

მორიგების უმნიშვნელოვანესი შედეგი, რომელიც წარმოიშობა მხარეებისა და სასამართლოსთვის ერთდროულად, საკანონმდებლო დათქმაშია განერილი. კერძოდ, საქმისწარმოების შეწყვეტის შემდგომ დაუშვებელია ანალოგიური საქმის განმეორებით აღძვრა სასამართლოში. საქმისწარმოების შეწყვეტა საქმისწარმოების დამთავრების ისეთი ფორმაა, რომელიც გამოირიცხავს იმავე სარჩელით სასამართლოსთვის განმეორებით მიმართვის უფლებას.²⁰⁹ აღნიშნულს ითვალისწინებს სსსკ-ის 273-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, საქმისწარმოების შეწყვეტის შემთხვევაში სასამართლოსთვის ხელმეორედ მიმართვა დავაზე იმავე მხარეებს შორის, იმავე საგანზე და იმავე საფუძვლით არ შეიძლება. „მხარეებს ერთმანეთის მიმართ სხვა მოთხოვნები არ აქვთ. მათთვის ცნობილია მორიგების შედეგები, კერძოდ ის, რომ მორიგების შედეგად საქმისწარმოება წყდება და იმავე მხარეებს შორის, იმავე საგანზე, იმავე საფუძვლებით დავა არ დაიშვება“.²¹⁰

სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როცა მორიგების პირობები არ სრულდება ან და მხარე ბოროტად იყენებს თავის უფლებას²¹¹ ან არ ასრულებს მორიგებით ნაკისრ ვალდებულებას ან დაკარგა ინტერესი მორიგების მიმართ და კვლავ მიმართავს სასამართლოს საქმისწარმოების განახლების მოთხოვნით, რაც დაუშვებელია.²¹² მორიგების პირობების ნებისმიერი საფუძვლით შეუსრულებლობა იმავე დავაზე სარჩელის ხელახლა აღძვრის საფუძველს არ წარმოადგენს. კანონით დადგენილი წესის არსი ისაა, რომ თუ მხარე არ ეთანხმება მორიგების პირობას ან არ ასრულებს მას, მან საქმისწარმოების განახლება კი არ უნდა მოითხოვოს, არამედ უნდა გაასაჩივროს მორიგების აქტის დამტკიცების თაობაზე განჩინება ან მიმართოს სააღსრულებო წარმოების პროცესს მორიგების პირობების იძულების წესით შესრულების თაობაზე. მორიგების პირობების შეუსრულებლობა იძულებითი აღსრულების საფუძველია.²¹³

ხასიათს. მორიგების კრიტიკოსები აღნიშნავენ საქმისწარმოებასა და მორიგებას შორის არსებულ ასიმეტრიულობას, როგორც საქმისწარმოების უტოპიურ და მორიგების რეალურ მეთოდებს შორის. *Bilsky L., Fisher T., Rethinking Settlement, Theoretical Inquiries in Law*, 2014, 89.

²⁰⁹ *ჭურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ.*, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 409.

²¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 07 ნოემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-346-598-08.

²¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 09 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: №ას-436-678-08.

²¹² ერთ-ერთ საქმეზე კერძო საჩივრის ავტორები განმარტავენ რომ, „ვინაიდან მხარემ ბოროტად გამოიყენა თავისი უფლება და არ შეასრულა მორიგებით ნაკისრი ვალდებულება, მათთვის აზრი აღარ აქვს ასეთ მორიგებას, რის გამოც სურთ დავის გაგრძელება. აღნიშნული საკასაციო სასამართლომ ვერ გაიზიარა, რადგან მხარეებმა მორიგებაზე თანხმობით განკარგეს თავიანთი კანონით მინიჭებული უფლება, თავადვე განესაზღვრათ და მიეღოთ გადაწყვეტილება საქმის მორიგებით დამთავრებისა და საქმისწარმოების შეწყვეტის შესახებ, რაც დაადასტურეს პირადი ხელმოწერით და ის გარემოება, რომ ერთ-ერთი მხარე არ ასრულებს მორიგებით ნაკისრ ვალდებულებას, ვერ გახდება გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების საფუძველი, ვინაიდან კერძო საჩივრის ავტორები უფლებამოსილნი არიან მოითხოვონ ამ განჩინების იძულებითი აღსრულება“. იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 10 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-621-846-08.

²¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 11 ივნისის განჩინება საქმეზე: №ას-302-559-08.

ამ გარემოების თავიდან აცილების გარანტი კვლავ საკანონმდებლო დათქმაშია, რომ სასამართლომ უნდა განუმარტოს მხარეებს მორიგების შედეგები.²¹⁴ კერძოდ, მოსამართლემ მხარეებისთვის ზედმინევენით გასაგები ფორმით უნდა განმარტოს სსსკ-ს 186-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი, 272-ე მუხლის „ბ“, „გ“ და „დ“ ქვეპუნქტები, ასევე „სააღსრულებლო წარმოებათა შესახებ“ კანონის მე-2 მუხლი,²¹⁵ ნათლად უნდა აუხსნას ის ფაქტი, რომ მათ აღარ ექნებათ შესაძლებლობა კვლავ მიმართონ სასამართლოს დავის საგნის ამავე საფუძვლით განხილვის თაობაზე. ამასთან, მორიგების პირობებზე შეთანხმებას მხარეები განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით უნდა მოეკიდონ, ვინაიდან სასამართლოს მიერ მათი დამტკიცების შემდეგ განსახილველი დავა მთავრდება და მხარეთა შეთანხმებას სასამართლო გადანყვეტილების ძალა ენიჭება.²¹⁶

შეუძლებელია სასამართლო მიუბრუნდეს საკითხს და შეასრულოს საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოქმედებები დაუსრულებლად. აღნიშნული საკანონმდებლო დათქმა ერთგვარი გარანტიაა, რომ ერთსა და იმავე საკითხზე დავა არ გახდება სასამართლოს ხელმეორედ მსჯელობის საგანი, არ დაიტვირთება სასამართლო დავის განახლების თაობაზე უსაფუძვლო მიმართვებით, მოდავე მხარეების უარყოფითი ემოციებით, რაც უზრუნველყოფს სასამართლო სისტემისა და საზოგადოების სამართლებრივ და სოციალურ სტაბილურობას.

7. დასკვნა

მორიგების პროცესი სისტემურ ერთიანობას და სამართლებრივ წესრიგს ეფუძნება. მორიგების თითოეულ ეტაპზე მოსამართლეს კონკრეტული ფუნქცია აქვს, რომელიც კონკრეტული სამართლებრივი შედეგებით ასრულებს სამოქალაქო საქმისწარმოებას. კერძოდ:

„მოსამართლე“ საერთო, მიღებული ტერმინია სამართლებრივი სივრცისთვის. მოსამართლე, რომელიც წარმართავს მორიგების პროცესს „მომრიგებელი მოსამართლის“ სტატუსით აღიჭურვება. ქართული სამართლებრივი სივრცე არ იცნობს მომრიგებელი მოსამართლის ცნებას. თუმცა, მორიგების მიზნით სამართლებრივი ფუნქციებისა და კომპეტენციების განმარტების მიზნით მოსამართლის ადეკვატურ ტერმინს - „მაგისტრადი მოსამართლე“, სულ სხვა სამართლებრივ სივრცეში და მნიშვნელობით იყენებს. მოსამართლე, რომელიც მორიგების პროცესს ხელმძღვანელობს, „მომრიგებელი მოსამართლის“ სახელწოდებით უნდა იყოს მოხსენებული.

მორიგების პროცესის წარმართვას შუამავალი სჭირდება. ამისათვის საუკეთესო პირი და მრჩეველი მოსამართლეა. მოსამართლის ფუნქცია ერთმნიშვნელოვნად დიდია მორიგების პროცესში. მოსამართლე წარმოადგენს საქმისწარმოების და, შესაბამისად, მორიგების მთავარ ღერძს, რომლის გარშემოც მიმდინარეობს მორიგებისკენ მიმართული ყველა საპროცესო თუ არასაპროცესო ქმედება. ამ ფუნქციის სრულყოფილად და შედეგობრივად განხორციელების მიზნით მოსამართლე აღჭურვილი უნდა იყოს არა მხოლოდ საპროცესო ნორმების ცოდნით და იურისტის მაღალი კვალიფიკაციით, არამედ (იმ უნარ-ჩვევებით, რომლებიც მას დაეხმარება საქმისწარმოების პროცესის მორიგებით დასრულებაში. მორიგების პროცესში, მისი საქმიანობა უნდა ეფუძნებოდეს მოსამართლის პიროვნულ თვისებებს, პროფესიულ შესაძ-

²¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 10 მარტის განჩინება საქმეზე: №ას-95-375-08. იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს, სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 მარტის განჩინება საქმეზე: №2ბ/4963-14.

²¹⁵ ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 396.

²¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2012 წლის 06 ივნისის განჩინება საქმეზე: №ას-1770-1750-2011.

ლებლობებს, უმნიშვნელოვანეს პრინციპებსა და კომპეტენციებს, როგორებიცაა: დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა, პატიოსნება, ეთიკური ნორმების დაცვა, თანასწორობა, კომპეტენტურობა და გულმოდგინება. ამასთან, საქმისწარმოების კანონის მოთხოვნების შესაბამისად წარმართვის მიზნით მოსამართლე ალტერნატიული უნდა იყოს პროფესიული, სოციალური და პერსონალური კომპეტენციით. განსაკუთრებულია მოსამართლის კომუნიკაციის უნარი. მორიგება მხარეთა და მოსამართლის კომუნიკაციის პარალელური პროცესია. მოსამართლის მხრიდან განხორციელებული კომუნიკაცია მოიცავს მორიგების შეთავაზებას, სამომრიგებლო მოლაპარაკებების წარმართვას, სამომრიგებლო წინადადებების შემუშავებისას მხარეების კონსულტირებას. მოსამართლემ უნდა შეძლოს მოდავე მხარეების სუბიექტურ მახასიათებლებში გარკვევა, განჭვრიტოს მორიგების სამომავლო პერსპექტივები, ერთგვარად იზინასწარმეტყველოს საქმის განვითარება.

მოსამართლე ვალდებულია მხარეებს მორიგების სხვადასხვა ვერსიები შესთავაზოს, დაანახოს მათი პოზიციის სუსტი და ძლიერი მხარეები, დაარწმუნოს მორიგებით საქმის დასრულების უპირატესობაში და, რაც მთავარია, წინასწარ მიუთითოს მხარეებს დავის გადაწყვეტის შესაძლო შედეგებზე, რაც გარკვეულწილად ნოვაციას სამოქალაქო სამართალწარმოებაში და ხელს უწყობს მოსამართლისა და მხარეების უფრო უშუალო ურთიერთობას და მათ დაახლოვებას კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში. ამდენად, მოსამართლე უფლებამოსილია კანონით დადგენილი წესით, როგორც „მესამე პასიური მხარე“ ჩაერთოს მორიგების პროცესში „კეთილი ნების“ და მასზე კანონით დაკისრებული ვალდებულების შესასრულებლად.

სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დასრულების შედეგების კლასიფიკაცია შესაძლებელია ერთი მხრივ, მხარეთა შედეგით, ხოლო მეორე მხრივ (სასამართლო შედეგით).

მხარეთა შედეგის მიხედვით, მორიგებით საქმისწარმოების დასრულებისას დავა წყდება მხარეთა ნებითა და სასურველი შედეგით; სამართლიანობა აღდგება; მხარეთა ინტერესები ვლინდება თანასწორობის პირობებში; მორიგება ეკონომიურია და მარტივად აღსრულებადი; დავა წყდება მშვიდობიანი და არაკონფლიქტური გზებით; მხარეებს შორის მყარდება ახალი ურთიერთობები და აღდგება მათ შორის მშვიდობა, რაც სამომავლო ურთიერთთანამშრომლობის საწინდარია. ამასთან, მორიგება (ეს არის დროს, ენერჯის, ემოციის დაზოვა, სტრესის თავიდან აცილება და მაღალი განწყობის შენარჩუნება, ვინაიდან მორიგებისას დამარცხებული პოზიცია არ არსებობს.

სასამართლო შედეგის მიხედვით, მორიგების გზით შესაძლებელია საქმეთა გადატვირთული გრაფიკისაგან განტვირთვა; გაჭიანურებული და ხანგრძლივი სასამართლო პროცესის თავიდან არიდება; სასამართლოს ნდობის ამაღლება; სასამართლოს გარეთ გვხვდება ჯანსაღი საზოგადოებრივი ურთიერთობები და არა სასამართლოს გადაწყვეტილების შედეგად დამარცხებული რომელიმე მხარის უარყოფითი ემოცია, რომელიც საბოლოოდ სასამართლო ხელისუფლებისა და სამოსამართლო სისტემისკენაა მიმართული. მაშინ, როცა საზოგადოების წევრები იღებენ მაქსიმალურ შედეგს მორიგებით დასრულებული დავისგან, მათი განწყობაც და დამოკიდებულებაც სასამართლო სხდომის დარბაზშივე ერთმნიშვნელოვნად დადებითად იცვლება, რაც ხელს უწყობს სასამართლოსადმი ნდობის ამაღლებას.

მორიგებით საქმისწარმოების დამთავრების გავლენა სამოქალაქო საქმისწარმოებაზე ერთმნიშვნელოვნად დადებითია, არა მხოლოდ მოდავე მხარეთათვის, არამედ (მთლიანად სასამართლო სისტემისათვის, მაგრამ მხოლოდ საკანონმდებლო დონეზე არსებული მორიგება ვერ მოიტანს სათანადო შედეგს, თუ მას არ ექნება აქტიური მხარდაჭერა სასამართლო მექანიზმისგან, სამოსამართლო კორპუსისგან და საზოგადოების წევრებისგან. სამართლებრივმა სივრცემ უფრო მეტად უნდა გააკეთოს აქცენტი მხარეთა მორიგებაზე, რა დროსაც განსაკუთრებულია დისპოზიციურობის პრინციპის განხორციელების მიზანი და მოსამართლის როლი მხარეთა ნების რეგულირების მოქნილი მექანიზმის ჩამოყალიბებაში. მოსამართლეები

ვალდებულები არიან ყოველ ღონეს მიმართონ საქმისწარმოების მორიგებით დასრულების-თვის. მოსამართლის განწყობა, საქმე მორიგებით დაასრულოს, არა მხოლოდ მართლმსაჯულების სრულყოფილ განხორციელებას, არამედ საზოგადოების სამართლებრივი ცნობიერების ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
3. საქართველოს კანონი „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ“, №5669, 28/12/2007.
4. საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი, დამტკიცებული საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის 2001 წლის 23 ივნისის №6 დადგენილებით.
5. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 1994 წლის 13 ოქტომბრის რეკომენდაცია №R92(12) „მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტიანობისა და როლის შესახებ“.
6. ევროპული ქარტია მოსამართლეთა სტატუსის შესახებ, სტრასბურგი, 1998, 8.
7. მოსამართლეთა ქვეყნის ბანგალორის პრინციპები და მისი კომენტარები, თბ., 2015, 219.
8. „ძირითადი პრინციპები სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ“, მიღებული გაეროს დანაშაულის საწინააღმდეგო და სამართალდამრღვევთა მიმართ მოპყრობის მეშვიდე კონგრესის მიერ, მილანი, 1985 წლის 26 აგვისტო - 6 სექტემბერი.
9. ახვლედიანი ზ., ვალდებულებითი სამართალი, თბ., 1999, 10, 99.
10. ბალანტი თ. ჯ., სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, თბ., 2013, 64.
11. ბოელინგი ჰ., მოსამართლის დამოუკიდებლობა და მოსამართლის გადაწყვეტილების მხარეების მიერ მიღება – საქმის განხილვის წარმართვა, მორიგების თაობაზე გამართული საუბრები და დავის მშვიდობიანად გადაწყვეტა.
12. გაბისონია ი., ნაფიც მსაჯულთა, მაგისტრატთა და მომრიგებელი სასამართლოები, თბ., 2008, 98, 102, 100, 109, 342, 350.
13. გილესი პ., მართლმსაჯულების სისტემა კრიტიკული თვალთ: შედარებითი ანალიზი გერმანულ პოზიციიდან, „სამართლის ჟურნალი“, №2, თბ., 2009, 232-233, 235.
14. გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობების სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9, 27, 42-42.
15. გრიგალაშვილი ნ., „თანამდევნი სული“, გაზეთი „24 საათი“, 2010 წლის 20 აპრილის გამოცემა.
16. დარჯანია თ., სასამართლოს საქმისწარმოების ელექტრონული სისტემა, ელექტრონული მართლმსაჯულების ქართული გამოცდილება, თბ., 2015, 6, 21.
17. თეზელიშვილი ს., იურიდიული ენციკლოპედია, თბ., 2008, 376.
18. თოდუა მ., ქურდაძე შ., ცალკეული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების თავისებურებანი, საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაცია, თბ., 2005, 80-81.
19. კობრეიძე ლ., სასამართლო მედიაციის სამართლებრივი ასპექტები, „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4(39)´13, 2013, 22.
20. კუბლაშვილი კ., პატიოსანი და მიუკერძოებელი მოსამართლეების პირველი დამცველი მე ვიქნები, სუს, „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 11.
21. ლაზარაშვილი ლ., საზოგადოებას უნდა სწამდეს, რომ სამსარტლოს შეუძლია შეასრულოს თავისი ნამდვილი ფუნქცია – არსრულოს მართლმსაჯულება, სუს, „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 56, 58-59.
22. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი I, თბ., 2014, 14, 21, 32, 40-45, 55, 98-105, 226-239.

23. ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესის საკითხები საქართველოს სასამართლოების პრაქტიკაში, თბ., 2002, 114.
24. ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესულური სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბ., 2005, 14, 18, 25, 65, 134, 147.
25. ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2007, 11-12, 480.
26. ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადანყვეტილების მიღების მეთოდის ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 133-135, 138, 143.
27. მოსამართლეთა პასუხისმგებლობის სისტემური ანალიზი (ეროვნული კანონმდებლობა, საერთაშორისო სტანდარტები და ადგილობრივი პრაქტიკა), თბ., 2014, 85.
28. ოსტერმილერი ს.მ., სვენსონი დ.რ., დავის გადანყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, თბ., 2014, 123, 136.
29. იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები (ამერიკის იურისტთა ასოციაცია, კანონის უზენაესობის ინიციატივა), ვაშინგტონი, 2009, 89-142.
30. კომენტარები საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსზე, მუხლი მე-5.
31. პრაქტიკული რეკომენდაციები სამოქალაქო საპროცესო სამართლის საკითხებზე მაგისტრის მოსამართლისათვის, სუს, თბ., 2008.
32. რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემურ საკითხებზე, XXX, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით, სუს, თბ., 2007, 5-6, 36, 39.
33. სასამართლო რეფორმის ძირითადი მიმართულებები, სუს, „მართლმსაჯულება“, №1, თბ., 2006, 26, 28.
34. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 185-186, 195, 298-300, 396, 409, 559-560.
35. ქირია გ., სასამართლო გადანყვეტილებათა გადასინჯვის თეორიულ-პრაქტიკული კომენტარები, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თბ., 2002, 7, 28.
36. ლიბრაძე დ., მოსამართლეთა დატვირთვა და საქმეთა გადანაწილება. სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, მოსამართლის კონფერენციის მასალები, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 49-61.
37. შავლიაშვილი გ., საქალაქო სასამართლო მოქალაქისათვის ხელმისაწვდომი და ეფექტური გახდება, სუს, „მართლმსაჯულება“ №1, თბ., 2006, 65-66.
38. ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 10, 22-23, 74.
39. ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, დავის ალტერნატიული გადანყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 262-264.
40. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადანყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 34, 66, 127, 168, 218, 236.
41. ცვეტკოვი ვ. ლ., კონფლიქტის ფსიქოლოგია, თბ., 2015, 2013.
42. ავტორი, ძირითადი პრინციპები სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ, II წიგნი, თბ., 1999, 67.
43. ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადანყვეტილებათა მიღების მეთოდის ბაკურიანი, თბ., 2003, 1, 51, 54-56, 89, 90, 92-93.
44. ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2015, 60.
45. ჯორბენაძე რ., მედიაცია, თბ., 2012, 13.
46. ჰენლი ვ., მოსამართლის მოვალეობების შესრულებისადმი გულგრილობა და მისის შედეგები, კონფერენცია მოსამართლის პროფესიის შესახებ. სასამართლოს დამოუკიდებლობა და მოსამართლის პროფესია, მოსამართლის კონფერენციის მასალები, თბ., 27/28 სექტემბერი, 2013, 29, 33.

47. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს, სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 მარტის განჩინება საქმეზე: №2ბ/4963-14.
48. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2012 წლის 06 ივნისის განჩინება საქმეზე: №ას-1770-1750-2011.
49. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2010 წლის 23 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-513-482-10.
50. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 07 ნოემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-346-598-08.
51. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 09 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: №ას-436-678-08.
52. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 10 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: : №ას-621-846-08.
53. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 11 ივნისის განჩინება საქმეზე: : №ას-302-559-08.
54. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2008 წლის 10 მარტის განჩინება საქმეზე: №ას-95-375-08.
55. *Abel R. L.*, A Comparative Theory of Dispute Institutions in Society, *Law & Society Review*, 1974, 227.
56. *Alschuler A.W.*, The Prosecutor's Role in Plea Bargaining, 36 *U. Chi. L. Rev.*, 50 1968.
57. *Aubert V.*, *Rettens sociale funksjon*, Oslo, 1976, 172.
58. *Baar C.*, The Myth of Settlement, Paper Prepared for Delivery at the Annual Meeting of the Law and Society Association, Chicago, Illinois, 1999, 2.
59. *Berghoff E. A.*, *Fieweger M. J.*, *Linguanti T. V. M.*, *Morkin M. L.*, *Vigil A.C.* (eds.), *Williams P.*, *Stewart M.*, The International Negotiations Handbook, Success through Preparation, Strategy and Planning, A Joint Project from Baker & McKenie and The Public International Law & Policy Group, 2007, 9.
60. *Bilsky L.*, *Fisher T.*, Rethinking Settlement, *Theoretical Iquiries in Law*, 2014, 89.
61. *Birke R.*, *Fox C. R.*, Psychological Principles in Negotiation Civil Settlements, *Harv. Neg. L. Rev.*, 1999, 1.
62. *Brennan G.*, The Role of the Judge, National Judicial Orientation Programme, 1996.
63. *Burgess H.*, *Burgess G.M.*, *Encyclopedia of Conflict Resolution*, Santa Barbara, California, 1997, 74-75.
64. *Byrne R.*, *Clancy Á.*, *Flaherty P.*, *Diop sa GH*, *Leane E.*, *Ni Chaoimh G.*, *Ni Dhrisceoil V.*, *O'Grady J.*, *O'Mahony C.*, *Staunton C.*, *Diop sa GH*, *Alternative Dispute Resolution*, Consultation Paper, Law Reform, Copyright Law Reform Commission, 2008, 9, 13, 19.
65. *Certilman S. A.*, Judges as Mediators: Retaining Neutrality and Avoiding the Trap of Social Engineering, 2007, 24.
66. Council of Europe in Co-operation with the Consultative Council of European judges (CCJE), Strasburg, 24 and 25 November, 2003, 70.
67. *Cornes D.*, *Commercial Mediation: The Impact of the Courts*, Tomson, Sweet & Maxwell Limited, 2007, 13, 17.
68. *Cory M.V.*, *Danks Jr.*, How to Negotiate the Best Settlement, Miller & Cory 213 South Lamar Jackson, MS, 2011, 3.
69. *Crane S. G.*, Judge Settlements Versus Mediated Settlements, *Dispute Resolution Magazine*, 2011, 21-22.
70. *Cratsley J. C.*, Judges and Settlement, So Little Regulation with So Much at Stake, *Judicial Mediation and Settlement*, *Dispute Resolution Magazine*, Published by The American Bar Association Section of Dispute Resolution, Vol. 17, №3, Magazine, ed. Chip Stewart Texas Christian University Fort Worth TX, 2011, 4.
71. *Cratsley J. C.*, Judicial Ethics and Judicial Settlement Practicis, Time for Two Strangers to Meet, *Dispute Resolution Magazine*, 2005, 16-17.
72. *Ervasti K.*, Conflicts Before the Courts and Court-Annexed Mediation in Finland, *Scandinavian Studies in Law*, 1999-2012, 190-191, 193.
73. *Floyd D. H.*, Can the Judge do this? – The Need for a Clearer Judicial Role in Settlement, *Arizona State Law Journal*, 1994, 48-49, 100.
74. *Gleeson M.*, Future of Civil Justice Adjudication or Dispute Resolution, *Otago Law Review*, 1999, 454-455.
75. *Glover J. M.*, The Federal Rules of Civil Settlement, *Jurnal of International Law and Politics*, 2012, 1723.

76. *Hames D. S.*, Negotiation, Clothing Disputes, and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 159.
77. *Katz A.*, The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, *Int'l Rev. L. & Econ.*, 1990, 10 (3-27), 2.
78. *Lacey F. B.*, The Judge's Role in the Settlement of Civil Suits., Education and Training Series, The Federal Judicial Center, Washington D. C., 2005, 5-6.
79. *Lahav A.*, Fundamental Principles for Class Action Governance, *37 Ind. L. Rev.* 65, 2003, 128, 136.
80. *Lande J.*, Judging Judges and Dispute Resolution Processes, *Nevada Law Journal*, 2007, 457-458.
81. *Les A., Cullen B.*, Settlement and Reform of the Civil Justice System: How Settlement is Changing the Practice of Law, *Waikato Law Review*, 2009, 39-40.
82. *Maureen A. W.*, Confidentiality's Constitutionality: The Incursion on Judicial Powers to Regulate Party Conduct to Regulate Party Conduct in Court-Connected Mediation. *Harvard Negotiation Law Review*, Spring 2003, 3.
83. *Menkel-Meadow C.*, From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context, Georgetown University Law Center, 2004, Association of American Law School, *54 J. Legal Educ.*, 7-29, 2004, 9.
84. *Moffitt M.*, Pleading in the Age of Settlement, *Indiana Law Journal*, 2005, 737.
85. *Mnookin R. H.*, Negotiation, Settlement and the Contingent Fee, DePaul University, University Libraries, *DePaul Law Review*, Vol. 47, Issue 2, 1998: Symposium – Contingency Fee, Financing of Litigation in America, Article 8, 1998, 364.
86. *Otis L.*, Alternative Dispute Resolution: Judicial Mediation, The Early Settlement of Disputes and the Role of Judges, 1st European Conference of Judges, Proceedings.
87. *Parness J. A.*, Improving Judicial Settlement Conferences, *U.C. Davis Law Review*, 2006, 1995.
88. *Pieckowski S.*, Using Mediation in Poland to Resolve Civil Disputes: A short Assessment of Mediation Usage from 2005-2008, *International*, November 2009/January 2010, 85.
89. *Pogonowski P.*, Role of Judges and Party-autonomy in Settlement in Litigation, John Paul II Catholic University of Lublin, – *OI Pan*, 2008, 153.
90. *Resnik J.*, Mediating Preferences: Litigant Preferences for Process and Judicial Preferences for Settlement, *Journal of Dispute Resolution*, 2002, 155- 158.
91. *Roberts K.*, What Judges Actually Do, *Judges' Journal*, 2010, 29.
92. *Roberts S.*, Settlement as Civil Justice, *Modern Law Review*, 2000, 739.
93. *Robbenolt J. K.*, Attorneys, Apologies and Settlement Negotiation, *Harvard Negotiation Law Review*, 2008, 34.
94. *Rose A. M.*, Reforming Securities Litigation Reform: Restructuring the Relationship Between Public and Private Enforcement of Rule 10b-5, *108 Colum. L. Rev.* 1301, 2008, 1354, 1363.
95. *Rubenstein W. B.*, The Fairness Hearing: Adversarial and Regulatory Approaches, *53 UCLA L. Rev.* 1435, 2006, 1452–66.
96. *Sandole D. J. D.*, Paradigms, Theories and Metaphors in Conflict and Conflict Resolution: Coherence or Confusion? in *Conflict Resolution Theory and Practice, Integration and Application*, (eds. *Sandole D.J.D., Merwe H.V.D.*). Manchester, 1993, 7.
97. *Sale H. A.*, Judges Who Settle, *Washington University Law Review*, Vol. 89, Issue 2, 2011, 385.
98. *Wall J. A. Jr., Rude D. E.*, Judges Role in Settlement: Opinions from Missouri Judges and Attorneys, *Journal of Dispute Resolution*, Missouri School of Law Scholarship Repository, 1988, 3.
99. Setting Out of Court, How Effective is Alternative Dispute Resolution, Viewpoint, Public Policy for The Private Sector, The World Bank Group, Financial and Private Sector Development vice Presidency, October 2011, Note Number 329, 3.
100. *Треушников М. К. (ред.)*, Хрестоматия по Гражданскому Процесу, М., 1996, 62.